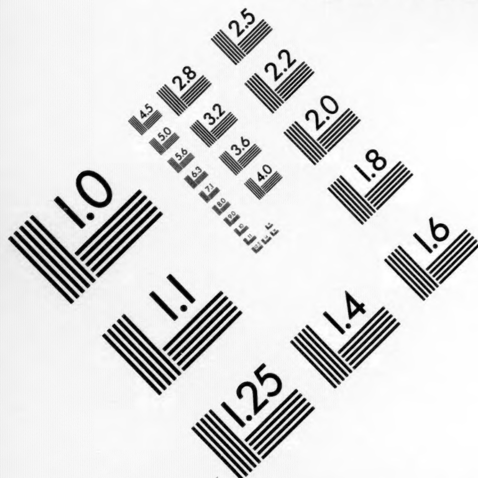
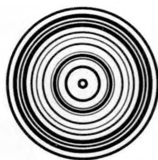
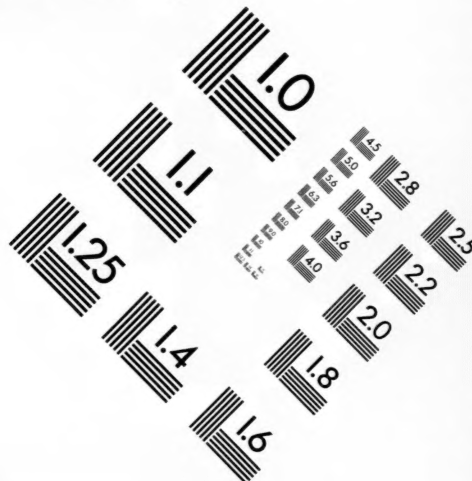
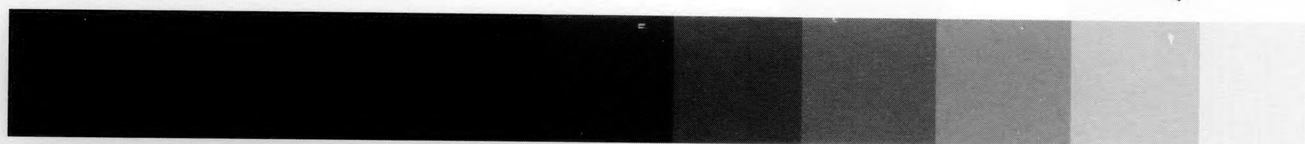
START

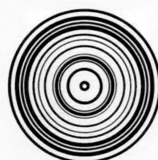
CONTROL TEST TARGET
for Kodak Quality Monitoring

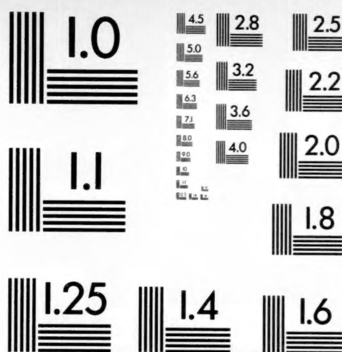

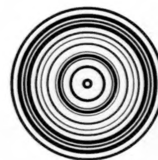

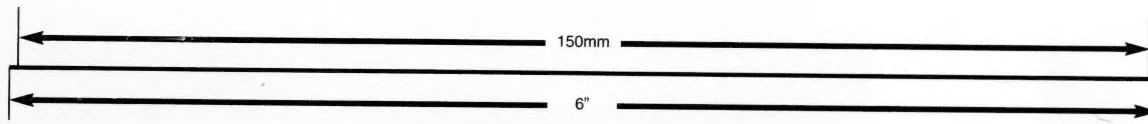

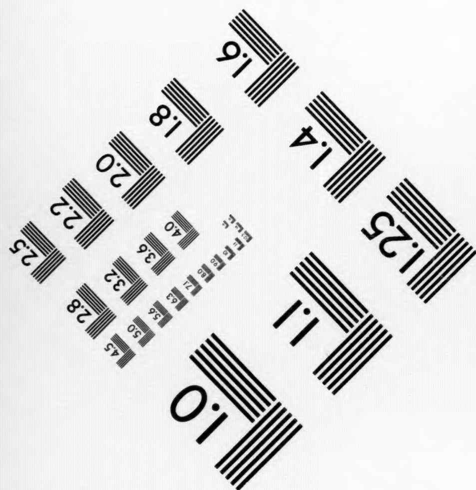

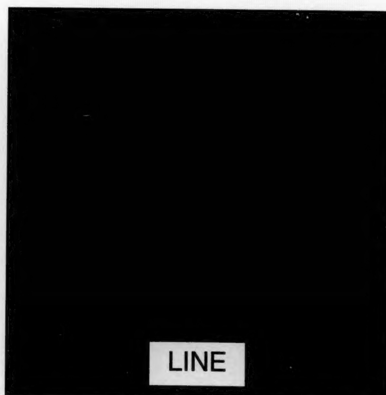

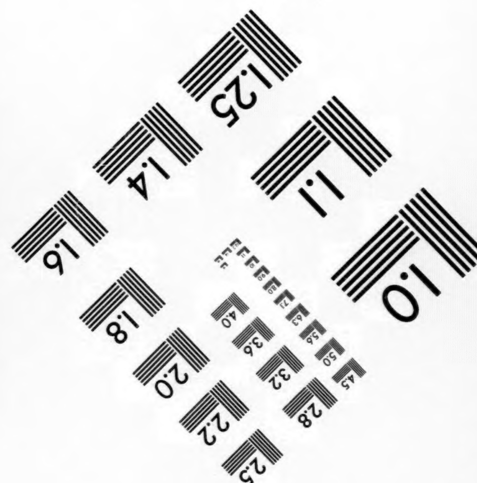

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww

Note: This target is intended for routine quality control checking and uniformity.
It is not to be used for certification of meeting any ANSI or ISO Standards for image quality requirements.
Note: To record background density, use a blank sheet of white paper.

A-2289 CAT 800 7403 Rev. 2/00 @ Eastman Kodak Company, 2000 Printed in U.S.A.

Document Imaging
EASTMAN KODAK COMPANY
Rochester, New York 14650
1-800-232-8811

DOCUMENT IMAGING

YIDDISH
DRAMA

PRESERVATION
PROJECT

Goldfaden, Abraham.
Di Khshufmakhern:
tsoyberin: opereta in 5
akten un in 8 blider
Nyu York, 1893.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2004- 1871.10

Goldfaden, Abraham, 1840-1908.
Di Khshufmakhern: tsoyberin: opereta in 5 akten un in 8 bilder / ferfast fon Avraham Goldfaden.
Nyu York: Ya'akov Sapirshteyn, 1893.
65 p. ; 23 cm.

1. Operas--Librettos. 2. Yiddish drama.—lcsh
I. United States-New York-New York.

Reduction ratio x 10.0

דיא

כישופמאכערן

(צויבערין)

אָפּערעטאַ אין 5 אַקטען אונ אין 8 בּילדער

פערפאַסט פאָן

אברהם גאלדפאדען

(דיא מוזיק, דיא קאָסטיומען אונ דיא דעקאָראַציאָנען צו דער פיעסע זעננען צוזאַממענגעשטעלט פון דעם פערפאַסער).

דרוק פון

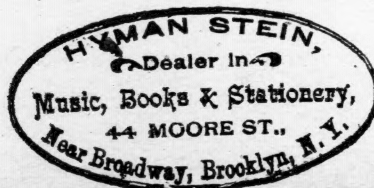
יעקב סאַפירשטיין

139 דיוויזשאָן סטריט, (נעגענאיבער לודלאָוו סט.) ניו יאָרק.

1893

Printed by

J. SAPHIRSTEIN, 139 Division St., New York.

Дѣйствіе 1-е Картина 1-я
Газстроеныя имяпины

Дѣйствіе 2-е Картина 2-я
Затѣи колдуньи

Картина 3-я
Базаръ въ Батушанахъ

Дѣйствіе 3-е Картина 4-я
Мачиха

Картина 5-я
Колдовство

Дѣйствіе 4-е Картина 6-я
Кафейная въ Константинополь

Дѣйствіе 5-е Картина [illegible]-я
Приготовленіе къ встрѣчѣ

Картина 8-я
Корчма горитъ.

1 אקט 1 בילד
פארשטערט די שמחה

2 אקט 2 בילד
די כישופמאכערן מאכט א פלאן

3 בילד
דער מארק אין באטושאן

3 אקט 4 בילד
די שטיפמוטער

5 בילד
דער כישוף

4 אקט 6 בילד
דאס קאפע הויז אין סטאמבול

5 אקט 7 בילד
א קעהנען פאהרען

8 בילד
די קרעטשמע ברענט.

פערזאהנען

ר' אברהמציע — א בכבודער יוד א סוחר פון א יאהר 50 מיט א גראוולעבער בארד, קורצע פיאות, אלטמאדעשין צילענדער אויף דעם קאפ, א שווארצע לאנגע גיוועגטעטע טווינע, דיא הויזען איבער דיא שטיוועל, רעט לאנגזאם אונ טאקטפאל.

מירעלע — ר' אברהמצים טאכטער פונ'ם ערשטין ווייב: א מיידעל פון 16 יאהר. אין ערשטען אקט אין א לאנג קאלירענדיג זיידען קלייד בעקרענצט מיט בלומען, דיא שיכלעך אונ דיא האנדשוה פון דעם זעלבען קאליר וואס דאס קלייד, אויף דעם קאפ א קראנץ מיט בלומען, אין דער האנד א פעכער, אויסגעפוצט מיט טהייער צירינג. אין 2 אונ 3 אקט–א קורץ אורעם קליידיל פון בארדאה פארב א טינקעל פארטיכעל, טראגט גרויסע לעפישע שיך, דיא האאר פונ'ם קאפ נאכלעססיג אראפ געלאזט. אין 4 אקט א פאנטאסטיש קורץ טירקיש קאסטימעל פון פערשידענע שטאפין: זייד, אטלאס. סאמר פון פערשידענע קאלירען מיט שעך בעברייטט דיא האאר אראפגעלאזט איינגעפלאכטין מיט בוז אויף דעם קאפ א טירקיש געשטיקט היטעלע אויף דער זייט. אין 5 אקט איין איינפאכין שיינעם רייזע-אנצוג א דאמענרייזע טעשיל א היטעלע מיט א וואאל.

בתיה — ר' אברהמצים צווייטע ווייב: א ווייבעל פון א יאהר 35. אין ערשטין אקט אין א לאנג שווארץ זיידען קלייד מיט א שווארץ סאמעדענער יאקע. אויף דעם קאפ אפאריק מיט אשווארצין פאנשאן (שפיצענ-הייבעל). אין 2 אונ 3 אקט–איין איינפאך קורץ וואהלען קליידיל א ווייסע געשטיקטע יאקע מיט א וויים געשטיקט פארטיך, אויף דעם קאפ א קאלירענדיג העל זיידען טיכעל. אין 5 אקט דעם זעלבען אנצוג מיט איין איבערשטין פאלטאה.

ליזא — בתיה'ס טאכטער פונ'ם ערשטין מאן, א יונג מיידיל פון 16 יאהר געהט באלמעססיג געקליידט.

באבע יאחנע — בתיה'ס א מומע: איין אלטע יודענע פון אריבער 70 אין 2 אונ 5 אקט: א טינקעל ציצען קלייד מיט א סיעריע יאקע, א בארדאה פארטיך, א שאל א טינקעלע אויף דיא אקסיל, א טינקעל זיידען טיכעל אויף דעם קאפ, א פאהר ברילען אויף דער נאז, אין איין האנד א שטעקין. אין דער אנדערער א פישקעלע טאבעקע, אויף דער לינקער באק א פראדאווקע בעוואקסין מיט גראווע האאר, דיא נאז רויט – מיט מאך בעוואקסין–אין 3 אקט (אין 2 טאבלאה) – איין שווארץ קלייד, א לאנג שווארץ פארטיך מיט זילבערנעם שעך אויסגעשטיקט פערשידענע ווילדע פיגורען ארויטען לאנגען שאל מיט

ברייטע פראנזען, פערשפיעלט וויא א מאנטעל. אויף דעם קאפ איין אלט איספאניאלישען פאסאן: א סאמעטען שווארץ קיילעכדיג היטעלע געשטיקט מיט גאלדענע שעך מיט פליטערליך ארים דאס היטעלע ארימגעוויקעלט מיט א קארישנעווע גאז שלייער וואס הייגט אראפ ביז אין דער ערד.

אליקים — באתיה'ס פעטער א בויקע מענש פון א יאהר 40 הויך געוואקסין טראגט שווארצע געדיכטע באקענבערד מיט לאנגע וואנצים. אויף דעם קאפ א שטויסען היטעלע אויף דער זייט. א שווארץ קורץ סאמעטען רעקיל 2 גרויסע גילדענע קייטען הייגען פון א זייגער, א ברייטען רויטען גארטעל ארים ליב. קאליערענדיגע קליעטקע הויזען מיט לאנגע באטפארטאן אויף דיא פיס—אויף דיא פינגער א סך רינגען.

מארקום — מירעלעס חתן—א שלאנק־געוואקסענער יונגערמאן פון א יאהר 24. אין 1 אקט א שווארצען אנצאג, זשילעט.—קראוואט האנדשוה ווייסע, אין אלע איבעריגע אקטען א געוועהנליך שיינעם אנצאג מיט איין אייבעראק. א רונדען קאפעליש מיט א רייזעטאש אויף דער פלייצע.

האצמיך — א יוד פון א יאהר 38 א קליין צישובערט בערדעלע מיט צוויא שפיצען. צוויא פיאות גישט גאנץ לאנג. א קאשקעטיל, דעם האלדז ארים געבינדען מיט א קאליערענדיגער פאטשיילע. א לאנגע קאפאטע טינקעלע הויזען. מיט א פאר שיך—טראגט הינטער דעם אורעם א קעסטעלע מיט צעלניק. אונ אויף דער פלייצע א טויק מיט סחורה איינגעווינקעלט אין א ליינוואנד. ער געהט אנגעבויגען אין א זייט.

זרח — א קרעטשמאר פון א יאהר 45 לאנגע גרויסע שטיוועל א קירצען פעלץ מיט א רויטען גארטיל. אויף דעם קאפ א גרויס שמייסען היטעל או געריקט איבער דיא אויגען. מיט א רויטער בארד.

האימעץ—זרח'ס יונגערער ברידער פון א יאהר 18 דאס זעלבע געקלייט וויא זרח נאר אהן א בארד מיט א פאר לאנגע שווארצע פיאות

א העק:ר— איונגעל פון א יאהר 12 וואס טר:גט ארים באבקעלעך — א קאמיסאר מיט א סאלדאט—סיעדוחעס אויף דעם מארק, פערשידענע סוחרים אונ קונים—מיידלעך בייא דער כישופמאכערן טירקען—זיצען אין קאפע הויז— א גומנאכטיגער—א פאקוכניק— א ציגאנער— א קאטערינטשיק מיט א קאטערינקע—געסט—איין עולם—

ערשטער אקט

ערשטעס בילד

ערשטע סצענע

(שטעלט פאר ר' אברהמצי'ס גארטען, שעהן אילומינירט, מיט פערשיעדענע קאליערענדיגע לאמטערינדליך, וואס הייגען אויף דראטען צוגעבינדען צו דיא בוימער, אין דער מיטטע דער עסטראדע פוןביידע זייטען מארמאר בילדער. אין דער מי:ט, איין האלבראנדע ארקע פון בלומען אונ גרינע בלעטער, אונטען איבער ט:עפ אראפ צו געהן—לינקס זעהט מען דעם גלעזערנעם קארידאר פון ר' אברהמצי'ס הויז, אסאך געסט מענער אונ פרויען שטעהן פון ביידע זייטען מיט אללערלייא פרעזענטע אונ בוקעטען אין דיא הענד, וואס האבען עס געבראכט צו מירילעס געבורט'ס טאג, צווישען זיא ר' אברהמצי, זיין ווייב בתיה, איהר טאכטער לי:זע, אונ מארקים דער חתן— וועהרענד מען הייבט אויף דעם פארהאנג, באוויי:ט זיך מירעלע אין ווייסען ב:לל-קלייד, בעקרענצט מיט בלומען, זיא לאזט זיך ארא: געהן אויף דיא טרעפליך פון דער עסטראדע, נייגט זיך צום עולם. וועהרענד אללע זינגען)

קאהר.

צו דיין געבורטסטאג, צו דיין יו"ט היינט
האבען זיך פערזאממעלט דיינע גוטע פריינד
יעדער ווינשט דיר צו געטרייע רייד
פיעל נחת, אונ פיעל פרייד,
וויוואט! וויוואט! דוא ליעבעס קינד
וויוואט! מיר ווינשען דיר געזונד } ב"ים

געבראכט האט יעדער אין זיינע הענט
צו דיין געבורטס-טאג דיר א פרעזענט
פונ'ם גאנצען הארצען, נעהמ'ס, נעהמ'ס דיר
אזוי ווינשען אללע מיר,
וויוואט! וויוואט! . . . א. ז. וו.

מירעלע (זינגט) וואס טויג מיר דיא שמחה מיך נעהמט זיא ניט
אז איך דערמאן מיך אין דער מינוט

וועה איז מיר אונ ביטטער
אז אין דער לוסטיגער שעה,
איז מיין געטרייע מוטטער
אויף מיין שמחה ניט'א—. } ביס

קאהר. לאזין זייא געהן
דיא טרויעריגע אידען, !
יעצט דארף מען זיך פרייען
מיר בעטין, מיר!
דיין טאטע ח'לעבין
מעגסט אונז אויך גלייבין,
וועט נאך דער לעבין
פיעל נחת אין דיר—.

מירעלע אין אונ איינציג קינד בין איך געוועהן בייא איהר
איהר גאנץ לעבין איז נאר געהאנגען אין מיר,
וויא זאלל מיר ניט זיין ביטטער
אז אין דער לוסטיגער שעה,
איז מיין געטרייע מוטטער
אויף מיין שמחה ניט'א—. } ביס

קאהר. לאזען זייא געהן .... א' ז' וו'

מירעלע. איין טהייערען וואונש האט זיא שטענדיג געהאט:
„דיין חופה צו דער לעבין, וויא העלפט מיר שוין גאטט״
וויא זאלל מיר ניט זיין ביטטער .... א' ז' וו'

קאהר לאזען זייא געהן .... א' ז' וו'

אברהמציע, (צו מירעלען) איז דאס א יושר טאכטער-לעבין, אז מיך קאסט אזוי פיעל געלד דיין געבורטסטאג, נאר דיר תענוג אן צו טהון דיך פריילעך מאכין, אונ דוא פארשטערסט אונז דיא שמחה מיט אזוינע טרויעריגע

שפיעלען. (אין דעם מאמענט דער הערט מאן האצמיכ'ס שטיממע פון דרויסען שרייענדיג „צעלניק, צעלניק ז'") א טאקע גוט, גוט, דאס קומט אן האצמיך דער ראזנאשטשיק, ער וועט אונז שוין אונטער האלטען.

צווייטע סצענע

האצמיך. קומט אריין מיט א פעקיל אויף דיא פלייצים. אין איין האנד אקעסטעלע. אין דער אנדערער האנד האלט ער אן ארשין. הייבט נאך אן פון דרויסען צו שרייען) צעלניק! צעלניק! קויפט וואלוויל בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות. ווער ס'וועט וועללען טהייער. דער זאל ברענגען אין פייער: גלעזערנע זאקען בענדליך גומילאסטיקנע ברילען. שטאלערנע הויזענטראגער. לעדערנע שפילקעס. כשר'ע זייפען. טריפה'נע בייטעלעך. פארעווע מעסערליך, רויטע קאנווערטין, ווייסע, טריפוואקס. קאמליך בארשטליך. קנעפליך. זאפאנקים דער רוח זאלל מיך נעהמען. (אללע צו לאכען זיך)

מארקוס. (שלאגט איהם איבער) וואס טיהט איהר דא האצמיך!

האצמיך. אקשיא וואס האצמיך טיהט דא, דער רוח זאלל מיך נעהמען! האצמיך אונ קוקט מיך אן, אונ קאכט וועטשערע דער רוח זאלל מיך נעהמען! וואס הייסט? איך געה מיר וויא מיין שטייגער איז. פון דיא קאפע הייזליך. פון דיא ביער הייזליך. פון אלע שווארצע יאהר. ד. ר. ז. מ. נ.! טאמער וועל איך עפעס לייזין פאר סחורה. פרנסה ברידער! א ווייב מיט אסאך קינדערליך ד' ר' ז' מ' נ' וויא איך געה דא אזוי דורך, זעה איך עס לאכט זיך עפעס זעהר שטארק בייא ר' אברהמצין אין דיא פענסטער אדא טראכט איך מיר דער ירוח זאלל מיך נעהמען! לאמיך נאר אריין געהן. אונ גלייך וויא איך האב געטראפען אונ עין הרע אן עולם מיט מענשען, דאס דארף איך דאך טאקע האבען ד' ר' ז' מ' נ'! איהר וועט דאך מיר אוודאי עפעס גיבען צו לייזין. אווייב מיט אסאך קינדערליך ד' ר' ז' מ' נ'! נא קויפט זשע ביליג בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות. ווער עס וועט וועללען טהייער. דער זאלל ברענגען אין פייער. גלאזערנע זאקען באנדליך ...
א. ז. וו'

מארקוס. (שלאגט איהם איבער) שטעהט שטעהט האצמיך! יעצט איז ניט דיא צייט פון האנדלין. איהר זעהט דען ניט אז יעצט איז בייא אונז א שמחה?

האצמיך. א שמחה. דער ר' ז' מ' נ'! נא אונ ר' אברהמצי האט מיך גאר ניט געבעטין אויף לעקיך אונ בראנפען? — עס מוז אוודאי זיין מירעלעס חתונה! ד' ר' ז' מ' נ'

בתיה. ניין האצמיך. היינט איז מירעלעס געבורטסטאג.

געדאַנקען ? אמת טאַקע, דיין מאַמע איז דיר צו פריה אַפּגעשטאָרבען. נאָר דאס האָט דאָך גאָטט אַזוי געוואָלט, אונ עס איז דאָך שוין אַזאַך וואס ס׳איז פאַרפאַללען. האָסט זיך אַליין געזעהן, טאָכטער, וויא פיעל מיך האט געקאָסט איהר קראַנק, איך האָב אַוודאַי ניט געוואָלט זיא זאָלל שטאַרבען. איך האָב מיך גענוג אַוועק געלייגט, אונ גענוג געלט אויס געבראַכט. נאָר וואס העלפט עס ?... נא אונ אַזאַ זאַך וואס מע קען שוין צוריק ניט חאַפּען, דאַרף מען זיך גאָר ניט דער מאַהנען. ובפרט נאָך אויף אַ שמחה, אונ וואס מיין קינד, פעהלט דיר דען ביי דיין טאַטען ? האָסטו דען ניט אַללע פערגניגען ביי מיר ? — איך בין שוין אַן אַלטער מאַנן, מיין גאַנץ עשירות, מיין גאַנץ האָרעווען, איז דאָך נאָר פון דיינעט וועגען מיין ליעב קינד, נא וואס זשע נאָך פעהלט דיר ביי מיר ? — איז דיר דען דיא שטיף מאַמע (ווייזט אויף בתיה׳ן) ניט געטרייא פונקט וויא אַיין אייגענע ? (מירעלע גיט אויפץ) האָב איך דען געדאַרפט צו געוואָלט חתונה האָבען נאָך דיין מאַמעס טויט, ווען ניט צו ליעב דיר ? פלעגסט דיא אַלליין ניט זאָגען ווען זיא האט נאָך געוואוינט ביי אונז אין שכינות אונ פלעג דיך צו זעהן וויא איהר אייגען קינד — פלעגסטו דאַמאָלס אַלליין ניט זאָגען אַז זיא איז דיר געטרייא פונקט וויא אַיין אייגענע מוטטער ? אונ טאַקע צו ליעב דעם האָב איך מיט איהר חתונה געהאט, איך האָב ניט געקוקט אויף קיין כבוד, ניט אויף קיין געלד, אַבי זיא זאָלל דיך אָפּ היטען וויא אַיין אייגענע מאַמע, אַבי דוא זאָלסט האָבען אַטרייסט .. וואס ניין אפשר ?

בתיה (געהט צו איהר צו, נעהמט זיא אַן ביי דער האנד) מירעלע, האָסט זיך מיך ליעב, טהוא זשע מיר צו ליעב אונ זייא מונטערער.

אברהמצי (צו מירילען) איז דיר דען ליעזעטשקע ניט געטרייא וויא אַיין אייגענע שוועסטער ?

ליעזע (נעהמט זיא אויך אַן ביי דער האנד) מירעלע ! זיסע מירעלע, נא גיב מיר גיך אַקוש, אונ ווער אַביסעלע פריילכער.

אברהמצי (צו מירילען) שטעהסט דען ניט דיין געליבטער חתן פאַר דיר ? (מארקוס גיט איהר אקוש אין דער האנד. זיא בייגט איהר קאפ אויף זיין אקסעל) אונ וויא לאַנג נאָך מיינסטו וועט דויערן ביז צו דער חתונה ? נאָך שבת באַשטעל איך דיר שוין ביים שניידער חתונה קליידער צו נייען, אונ קאם ווערן זייא פאַרטיג שפּילען מיר שוין דיא חתונה, אין אַגוטער שעה.

מרקוס. נא גענוג. גענוג מירילע צו זיין אַזוי טרויעריג, לאָמער זיך אַביסעלע אונטער האַלטען (צום עולם) נא ליעבע געסט קלערט עפּעס אויס אַשפּיעל מיט וואס מיר זאָללען זיך קענען אַמוזירען — נא אין וואס זאָללען מיר יעצט

האצמיך. וואס הייסט דאס גאַרסטאַנג ? ס׳הייסט אין דעם טאַג וואס מען געהט אין באַד אַריין ? (אַלע לאַכען).

אברהמצי. שטיל דיא נאַר ! אין דעם טאַג צוריק מיט 17 יאָהר איז מיין מירעלע זאָל לעבין געבוירען געוואָרען, דער פאַר איז ביי אונז היינט אַיו״ט !

האצמיך. א יו״ט ? דאַרף איך דאָך קיין תחנה ניט זאָגען די ר׳ ז׳ מ׳ נ׳ ! ס׳הייסט אַז מען דער מאַנט זיך ביי אַייך אין דעם טאַג וואס מען איז געבוירען געוואָרען דאַרף מען מאַכען אַיו״ט ? אונ איך ווייס אַז איך פאַר שעלט מיר דיא יאָהר אונ טאַג וואס איך בין נאָר געבוירען געוואָרען אויף דער וועלט אַזוי פאַר שוואַרצט צו ווערין. די ר׳ ז׳ מ׳ נ׳ ! נאָר מהיכא תיתי, אַיו״ט איז אַיו״ט — אויב אַזוי וועט דאָך ביי מיר מירעלע אַוודאַי האָנדלין אַפאַר זאָקען באַנדליך, אוי איז דאָס אַגוטע מירעלע, אַהאַרצעדיגע מירעלע, די ר׳ ז׳ מ׳ נ׳ ! ניט אַיין מאָהל האט זיא מיר געשענקט אַן אַלט קליידיל פאַר מיין פלונית׳טעס וועגין אונ העמדעליך פאַר מיינע אַסאַך קינדערליך דער ר׳ ז׳ מ׳ נ׳ ! נאָר אייער ווייב זאָל לעבין בתיה איז מיר נאָך שולדיג פון פאַר שבועות אַן עטליכע קאפּיקעס פאַר דיא טיכליך וואס זיא האט גענומען נאָר נישקשה, איך געטרויע איהר, זיא וועט מיר אַוודאַי אָפּ געבין, (צו בתיה׳ן) אַיאה בתיהנו ?

בתיה. (וויא מיט אבייזער) איך וועל דיר אָפּ געבין, איך וועל דיר אָפּ געבין !

האצמיך. נא קויכט זשע ביליג באמונות, איך זאָג אַייך אַן לצנות ווער עס וועט וועלען טהייער דער זאָל ברענען אין פייער...

מארקוס. (שלאגט איהם איבער) שטעהט, שטעהט ר׳ האצמיך...

האצמיך. גלאזערנע זאָקען בענדליך שפּאַלענע הויזענטרעגער....

מארקוס. זייט אַזוי גוט האצמיך, אונ לייגט אַוועק אין דער זייט אייער פעקיל...

האצמיך. גומילאַסטיקענע ברילען, פאַרעווע מעסערליך טריפ...

מארקוס. יעצט איז ניט דיא צייט פון האַנדלין, יעצט זענט איהר ביי אונז אַגאַסט...

האצמיך. רויטע קאָנוועטין, ווייסען טריפ.... (מארקוס נעהמט ביי איהם צו דאס פעקיל לייגט עס אנידער אין אווינקעל) ר׳ מרדכי איהר זאָלט נאָר אַכטונג גיבען אַז עמיצער זאָל ביי מיר ניט אַנטלייען אַפּאַר זאָקען באַנדליך.....

מארקוס. (צום עולם) נא מיינע ליעבע, איצט לאָמיר עפּעס אויס קלערין אַשפּיעל וועלען מיר זיך אַלע אין אייגעם אונטערהאַלטען (עטוואס טראכטענד) לאָמיר שפּיעלען אין פאַנדרא.

האצמיך. ניין, לאָמיר בעסער שפּיעלען אין קניפּליך ווער עס וועט אַרויס ציהען דאס קניפּעל דער זאָל הייסען געבין משקה. ד ר ז מ נ !

מארקוס. ניין, ניין, משקה וועט דאָך במילא זיין, ווייל עס איז דאָך היינט

אַשְׂמָחָה גָאר הֵייסְט אִיהְר גָאר וָואס ; הָאצְמַיךְ וָועט אוּנְז גָאר עֶפֶּעס זִינְגֶען
אַיָאה הָאצְמַיךְ ?

אללע. יָאה, יָאה, הָאצְמַיךְ זָאל עֶפֶּעס זִינְגֶען עֶר הָאט אַגוּטֶע שְׁטִימֶע.

האצמיך. אִיךְ הָאבּ אֲפִילוּ מַיין שְׁטִימֶע אִיבֶּער גִילָאזְט אִין דֶער הֵיים בַּייא מַיין פְּלוֹנִיתְ'שֶׁע... נָאר מְהֵיכָא תֵּיתִי אַז קָהָל פַּארְלַאנְגְט וָועל אִיךְ זַייא צוּ לִיעבּ טְהוּן, וָואס וְשֶׁע זָאל אִיךְ אַייךְ זִינְגֶען ?

מארקום. זִינְגְט וָואס אִיהְר קָאנְט.

האצמיך. נָא וָועל אִיךְ אַייךְ זִינְגֶען „דֶער רוּחַ זָאל מִיךְ נֶעהְמֶען“ (זינגט)

דִיא מֶענְשֶׁען זֶענֶען הַיינְט פַאלְשׁ אוּנ פֶערְשְׁטֶעלְט
אִין דֶער מֵיינוּנְג אִיז אַיֶעדֶער פֶערְשִׁיעדֶען :
מִיטְ'ן מוּיל רֶעדְט מֶען נִיט גָאר אֵיינְס אִין דֶער וֶועלְט,
אוּנ אִין הַארְצֶען אִיז מֶען אוּנ-צוּ-פְרִידֶען :
אַייֶער פְרַיינְד וֶועט דַוְקָא נִיט זַיין אַזוֹי פוּיל
בַּייא זִיךְ אִין שְׁטוּב אַייךְ שֶׁעהְן אוּיף צוּ נֶעהְמֶען,
פְרַיינְדְלִיךְ וֶועט עֶר רֵיידֶען צוּ-נְ-אַייךְ מִיטְ'ן מוּיל
אוּנ זִיךְ טְרַאכְטִין „דֶער רוּחַ זָאל אַייךְ נֶעהְמֶען“

צוּ זַיינֶעם אַ בַּעַל חוֹב קוּמְט אֵיינֶער אַרַיין
אוּנ פָאדֶערְט זַיין וֶועקְסֶעל קְוִויטִירֶען,
דֶער בַּעַל חוֹב נֶעהְמְט אִיהְם אוּיף לְפָנִים גַאנְץ פַיין
אִין הֵייבֶּען אָן בֵּיידֶע דִישְׁקוּרִירֶען,
„מַיין וִויזִיט“-זָאגְט דֶער קְרֶעדִיטָאר-„גֶעפֶעהְלְט אַייךְ גָאר נִיט וואהְל“
„זָאגְט דֶעם אֶמֶת אִיהְר הָאט אַייךְ נִיט צוּ שֶׁעהְמֶען“
„וֶועהְר אַיינְגֶענֶעהְם – עֶנְטְפֶערְט אִיהְם דֶער בע״ח מִיטְ'ן מוּיל
אוּנ טְרַאכְט זִיךְ, „דֶער רוּחַ זָאל אִיהְם נֶעהְמֶען!“

אַ ווייבֶּעלֶע אַיוּנְג'ס הָאט גָאר אַן אַלְטֶען מַאן
אוּנ אַיוּנְגֶער דְרֶעהְט זִיךְ אוּיךְ אִין מִיטְטֶען...
צוּם מִיטְטָאג לַאדְט זִיא אִיהְם שְׁטֶענְדִיג אַן

אוּנ עֶר מַאכְט אִיהְר אָפְטֶע וִוִיזִיטְן!...
דֶער אַלְטֶער מוּז אִיהְם אוּיךְ אוּיפְנֶעהְמֶען זֶעהְר וואהְל
„זַייט הֵיימִישׁ, אִיהְר הָאט אַייךְ נִיט צוּ שֶׁעהְמֶען
„קוּמְט אָפְטֶערְס“ בֶּעט אִיהְם דֶער אַלְטֶער מִיטְ'ן מוּיל
אוּנ טְרַאכְט זִיךְ, דֶער רוּחַ זָאל אִיהְם נֶעהְמֶען ;...

אִין בּוּלְוָואר דְרֶעה אִיךְ מִיךְ צְווִישֶׁען פִיעל הֶערֶען
אִיךְ דֶער זֶעה אָבֶּער נִיט גוּט מִיט דִיא אוֹיגֶען,
הָאט זִיךְ מִיר גֶעמַאכְט אַז אִיךְ הָאבּ אוּמְגֶערִין
אֵיינֶעם אָנְגֶעטְרֵייטֶען אוּיף דִיא הִינְגֶער-אוֹיגֶען ;
פַארְדָאהן! –עֶנְטְשׁוּלְדִיג אִיךְ מִיךְ פַאר אִיהְם אַזוֹי וואהְל–
„סְ'טְהִיט אַייךְ וֶועה ? זָאגְט, אִיהְר דַארְפְט אַייךְ נִיט שֶׁעהְמֶען“
„–עֶט, מַאכְט נִיט אוּיס“ – עֶנְטְפֶערְט עֶר מִיר מִיט זַיין מוּיל
אוּנ טְרַאכְט זִיךְ, „אוֹי דֶער רוּחַ זָאל דִיךְ נֶעהְמֶען“!...

אַ צַייט לִיעבְּט אַ מֵיידִיל אַ יוּנְגֶער שַׁארְלַאטַאן
אוּנ הַאלְט זִיא אִין אֵיין הַאלְזֶען אוּנ קִישֶׁען,
עֶר זָאגְט אִיהְר צוּ אַז עֶר וֶועט זַיין אִיהְר מַאן
טַאקִי מִיט חוּפָּה וְקִדוּשִׁין ;
„נָא שְׁטֶעל שׁוֹין אַ חוּפָּה, נָא זַייא נִיט אַזוֹי פוּיל“
–בֶּעט זִיא אִיהְם– וָואס הָאסְטוּ זִיךְ צוּ שֶׁעהְמֶען“
„אִיךְ וֶועל דִיךְ נֶעהְמֶען“ זָאגְט עֶר אִיהְר צוּ מִיטְ'ן מוּיל
אוּנ טְרַאכְט זִיךְ „דֶער רוּחַ וֶועט דִיךְ נֶעהְמֶען!“...

אללע. (פלעסקין מיט דיא הענד) בְּרַאוָוא! בְּרַאוָוא הָאצְמַיךְ!

האצמיך. בְּרַאוָוא! דֶער רוּחַ זָאל מִיךְ נֶעמֶען!

אברהמצי. נָא מַיין לֶעבְּן! הָאסְטוּ זִיךְ טוֹין אַבִּיסִיל צֶערְשְׁטְרֵייעט ?

האצמיך. אַקַשְׁיָא צוּ הָאצְמַיךְ קֶען צוּ עֶטְרָאיֶען ?

מארקום. נָא יֶעצְט מַיינֶע לִיעבֶּע וֶועלֶען מִיר שְׁפִּיעלֶען אִין בְּלִינְדְזִיקֵייט!–

האצמיך. וָואס ? אוּנ בְּלִינְד וֶוערִין ? זָאל גָאט הִיטֶען! אִיךְ הָאבּ אַ ווייבּ מִיט אַ סַאךְ קִינְדֶערְלִיךְ דרוּמ'נ!

מרקום. ניין דאס איז נאר אזא שפיעל וואס דיא היינטיגע וועלט קען

דרינען . . . . .

בתיה. יאה, יאה, נאר אויף וועהמען זשע וועט פאלען דער גורל ?

מארקום. לאז זיין מאקע אויף מיר אליין, איך וועל צום ערשטין בלינדזען. (

פערבינט איהם דיא אויגען, אלע שטעלען זיך אויס אין אראהר. מאר

אין דערמיט אין זינגען)

אללע. (ארום דרעהענדיג זיך ארום מארקוסין זינגען)

טראלאלאלא ! — שפיעלען זינגען —

טראלאלאלא ! — דאס מאכט מוטה ! —

טראלאלאלא ! — מאנצען שפרינגען —

טראלאלאלא ! — גוט, גוט, גוט : —

מארקום. (מאכט מיט דיא הענדט גלייך וויא ער וויל זייא האפען, זייא צו לויפע

אין אלע זייטען)

איך בין דאך גאר א בל נדער !

אללע (לויפען ווידער צו) וואס איז דאס פאר א ווינדער ? (צו לויפען זיך ה־ד

מארקום — — — — צו לויפט זשע אייך ניט קינדער !

אללע (לויפען צו) אט זענין מיר אללע דא. (צו לויפען זיך)

מארקום — — — — יעדער לויפט אוועק באזונדער !

אללע (לויפען צו) נא האפ זשע אונז געשווינדער ! (לויפען אוועק)

מארקום — — — — צו לויפט זשע אייך ניט קינדער !

אללע (צו לויפענדיג) אט זענין מיר אללע דא.

(אלע נעהמען זיך ווידער אן בייא דיא הענדט, דרעהן זיך ארום אראד ארו

מארקוסין, און זינגען דיא ערשטע פערזען „שפיעלען זינגען . . . א. א. וו. —

ווערענד אלע זינגען דרעהט זיך מארקום ארום אין דער מיטט ראהד און מאכ

מיט דיא הענדט ביז ער חאפט אן בתיהן, עס ווערט א געלעכטער מיט א געשו

„בראווא" מע בינדט אפ מארקוסין דאס טיכיל און מען פערבינדט בתיהן, אל

נעהמען זיך ווידער אן און זינגען דיא פערזען וויא בייא מארקוסין, ביז בתי

חאפט אן האצמיכען עס ווערד ווידער א געלעכטער מיט א בראווא, מע

פערבינד האצמיכען דיא אויגען און עס געשיהט ווידער דאס זעלבע וויא ביי

מארקוסין מיט בתיהן, ענדליך אויף עס לעצט צו־ויפען זיך אללע אין איין אנדער

צימער אריין, האצמיך בלייבט איבער אליין און זוכט מיט דיא הענדט אין דע

לופט הין און הער עמיצען צו חאפען, און ניט געפינענדיק קיינעם זאגט ע

ע ע ! איהר האט זיך באהאלטען, נישקשה איך וועל אייך געפינען"— . ביז ענדלי

דריטע סצענע

(קומט אריין דער קאמיסאר, און געהט צו צו האצמיכין, האצמיך מיינענדיג אז ער האט אנגעחאפט איינעם פון דיא געסט, חאפט ער זיך ארויף אויף איהם)

צמיך. הא הא, ר' מארקום, נא איצט וועט איהר בלינדזען, נישקשה, וואס איז, איך האב געמעגט בלינדזען — (דער קאמיסאר וויל איהם פון זיך אראפ ווארפין, ער לאזט זיך ניט), ע ניין ר' מארקום, וועט איהר הייסען גיבען משקה איז גוט, אלא ניט האלט איך איף אייך שבת (און וויא ער האט זיך נאר אפגעבונדען דאס טיכעל. און האט געוואלט איהם פארבינדען, דערזעהט ער פלוצים דעם קאמיסאר, און פאלט אנידער אויף דער ערד מיט שרעק), אוי אוי ! איך האב ניט קיין טאביקע. ניין ניין פרוץ לעבען. וויא איך טראג בארד און פיאות אז איך האב ניט קיין טיטון, איך האנדיל נאר מיט כשריע סחורה.

קאמיסאר. וואו איז דער בעל הבית פון דאנען ?

האצמיך. (פאר שרעק הערט ניט וואס ער פרעגט איהם) אוי אוי, איך האב א גערעכטע מאס. איך האב ערשט באצאהלט א פראנק מיט 50 סאנטים אין דער פרעמאריע.

קאמיסאר. דאס פרעג איך דיך ניט, איך פרעג דיך וואו איז דער ווירטה ?

האצמיך. (שוין ניט אזוי דער שראקין) איך האנדיל ניט מיט ספירט, דא איז א שמחה קאן זיין איהר זאלט דא קריגען א ביסעל ספירט.

קאמיסאר. (מיט א בייזער) אויף דארויף פרעג איך דיך ניט. איך פרעג דיך אויפ'ן בעל הבית פון דאנען.

האצמיך. וועהמען מיינט איהר ר' אברהמצין ? ניט מיך ? (ער רוקט זיך אפ מיט שרעק. אונטין ארום, אלע מאהל נעהענטער צו דער טהיר און שרייט) ר' אברהמצי ! ר' אברהמצי ! געהט זייט מוחל דער ארון דארף אייך האבען. און ויברח משה, האצמיך שטעל פים ! (ער לויפט ארוים).

פירטע סצענע

(אללע, אברהמצי מירעלע, מארקום און דיא איבעריגע, קומען אריין)

אברהמצי. (צום קאמיסאר) וואס ווינטשט איהר מיין הערר. איך בין דער ווירטה פון דעם הויז.

קאמיסאר. אום נאהמען פאם געריכט בין איך געקומען אייך ארעטירען. —

אללע. (מיט שרעק) וואס איז דאס ?!

מארקוס. (צום קאמיסאר) קאנט איהר מיר ניט זאגען אונ וואס בעשטעהט דעם מענשענס פערברעכען? ער איז דאך בעקאנט אין דער שטאט אלס ארדענטליכער בירגער, וואס האט אויף זיין לעבען זאגאר קיין פראצעס מיט קיינעם געפיהרט?

קאמיסאר. דאס איז ניט מיין, אויך ניט אייער זאך, דאס געריכט וועט אלעס ערקלעהרין, אלזא צעגערט ניט, אונ קומט.

מירעלע. (מיט א געוויין פאלט דעם פאטער אויפ'ן האלז) פאטער! פאטער!

אברהמצי. רוהיג מיין קינד, איך פיהל מיך דא אין גאר ניט, וואס זשע האסטו זיך צו שרעקין? דא האט עפעס ג'זמוזט זיין א קליינער טעות, אונ ווייטער ניט.

ליעזע. (צו בתיה'ן) אוי מאמע, די כישופמאכערין וואס האט דא נעכטין געלייגט קארטין, האט טאקע געזאגט אז דא וועט עפיס געשעהן איין אומגליק.

בתיה. (גיט זיא אצי בייא דער האנד) שטיל!...

(דיא מוזיק פאנגט אן צו שפיעלען א טרויער-מארש)

אללע. וועה איז אונז!

מירעלע. ראטעוועט, ס'איז מיר ניט גוט —
איך בין פערבייא — אוי!

(זיא פאלט אין אהנמאכט, בתיה מיט מארקוסען האלטען זיא אונטער)

אברהמצי. זייט געזונד, זייט געזונד — זייט געזונד!...

מוזיק שפיעלט פארטווערענד דעם טרויער—מארש גאנץ שטיל, אלע בלייבען שטעהן טרויעריג, מיט אנגעבייגטע קעפ; דער קאמיסאר פירט פאמעליך ארויס אברהמצין, וועלכער קוקט זיך אלע מאהל אום צוריק צו די געסט, בייא דעם מאמענט לאזט זיך דער פאָרהאנג לאנגזאם אראפ).

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

צווייטעס בילד

(אין 2 הדשים ארום)

שטעלט פאר בתיה'ס איינפאכע צימער, פון ביידע זייטען טהירען וועהרענד דיא מוזיק גיט דיא רעטורנעללא קומט אריין פון דער רעכטער

זייט טהיר מירעלע, ארעם געקליידעט, צופלאסען דיא האאר, מיט איין עמער אין דער האנד, פערוויינט, פערזארגט, דעם קאפ אראפגעלאזט, שטעלט אנידער דעם עמער, אונ זינגט,

עלענד פון אללע ביימער ווייט
אויף א בארגעלע גאנץ קליין,
וואקסט נאך גאר א יונג ביימעלע
אין ווילדען וואלד אליין! — } בים

דיא זונן ברענט דעם שטארק אין קאפעלע
דער רעגין וואשט דאס אפ,
אונ דיא טראפענס פון דיא בלאטליך
רינען וויא טרערין אראפ. — } בים

קיין שאטען שיצט דאס ניט ארום
עס פאטשעט דעם פרייא דער ווינד!...
צו דעם, איך עלענד יתומהלע
בין איך געגליכען אצונד... } בים

דער טאטע איז ניטא, קיין מאמע האב איך ניט...
א שטיעף-מוטער פאר איהר
זיא קוועלט מיך, אוי! אונ קיין שום מענש
נעהמט זיך ניט אן פאר מיר. — } בים

(זיא פארדעקט מיט דיא הענד דאס פנים אונ וויינט)

גיסט טרערין, רינט וויא ווייט איהר קאנט! טאטער וועט איהר מיר קענען גרינגער מאכען אויף מיין שווער ביטער הארץ!... וויא א שווערער שטיין פרעסט מיר מיין ברוסט, דיא שמערצען דריקען מיר דעם אטהעם. אונ אויף דעם הארצען איז מיר אזוי שווער — אזוי שווער (פויזע), יאה, געטראפען האסטו כישופמאכערין ווען דוא האסט מיר קארטען געלייגט. יאה יעצט בין איך דיר געקומען צו גלייבען.... שלעכטע פרויא! פאר וואס האסטו יעדען אויסגעלייגט צום גוטען, נאר מיר צום שלעכטין? ביסטו דען מיין שטיעף מאמען אבעסערער גוטער פריינד וויא מיר? אונ ווען יאה, ביסטו דען אומשטאנד יענעם צו ליעב טהון, ווען דיא קארט פאלט אוי? (פויזע), אלוואי — זאגט מיר דיא כישופמאכערין — זאל דיר זיין צום גוטען איך ווינש

דיר אוודאי גוטס, נאר דאס נייגטעל פיק וואס איז געפאלען נעבין דער דאמע טרעף ווייזט דיר אויף צרות און אויף אומגליק!... די גוטע פרויא האט מיך געוואלט טרייסטען, נאר אומזיסט איז געוועהן, איהרע ווערטער זענען מיר טיעף, טיעף אריין אין הארצען, און יעדען אין דער פריא ווען איך פלעג ערוואכען פון מיין שלאף, איז מיר אויפ'ן הארצען אזוי שווער געוועהן פון די שרעקליכע חלומות, אז זייא האבען פון מיר אזש א תל געמאכט... (נאכדענקענד) זאל שוין דאס זיין דאס אומגליק וואס מען האט מיין פאטער פלוצלונג פארשיקט, צו עס שטעהט מיר נאך פאר א גרעסער אומגליק?...— שוין אין די לעצטע צייטען, נאך ווען מיין פאטער איז אין דער היים געוועהן האט שוין די שטיעפמאמע אנקעגין מיר זעהר שלעכט געהאנדעלט. נאר איך האב עס איהם ניט געוואלט דערציילען כדי ער זאל קיין יסורים ניט האבען, ער קער אוודאי יעצט מיינען, דארט וויא ער איז, אז ער האט מיך דא איבערגעלאזט אויף גוטע הענט, אה נייז! געטרייער פאטער! עס איז שוין ניט מעהר די געטרייע בתיה וואס האט מיט אונז א מאהל אין שכינות געוואהנט, פון איהר איז יעצט געווארען א שלעכטע בייזע שטיעף מאמע, אז איך קען שוין מעהר פון איהר ניט אויס האלטען, איהר טאכטער איז יעצט די בת יהודה, און מיט מיר ארבייט זיא נאך ערגער וויא מיט איין אייזעל, איך מוז זייא בעדינען, דארך די געכט לאזט זיא מיך ניט שלאפען, שיקט מיך ארום אין די גרעסטע רעגינס, אין די גרעסטע קעלטען, זידעלט מיך, שעלט מיך, שלאגט מיך, מוטשעט מיך ביז צום טויט און איך ווייס ניט פאר וואס. — און דא האב איך קיין איינציגען גוטען פריינד פאר וועמען מיין שווער ביטער הארץ אויס צו דער צייליען, מיין חתן איז אוועק געפאהרען טאמער וועט ער קענען אויסוויר קען מען זאל מיין פאטער בעפרייען, אזוי בין איך געבליבען עלענד, איך אומגליקליכע יתומה... אה! גיסט טרערין! רינט וויא ווייט איהר קענט טאמער וועט איהר מיר קענען גרינגער מאכען אויף מיין שווער ביטער הארץ!....

צווייטע סצענע

בתיה. (אריינקומענדיק פון דער רעכטער טהיר — מיט א געשרייא) נאך שטעהסטו דא די מויד! פון ווען אן איך האב זיא אוועק געשיקט נאך איין עמער וואסער. און די פוילע קאנאליע האט זיך נאך פונ'ם ארט ניט גערירט! (גיט זיא א שטופ) ריהר זיך שוין, אין דער ערד אריין! דוא מיינסט אז דוא ביסט ביי מיר געפעסטעט וויא ביים טאטען ביי דיינעם, אבער גאר ניט! (מירילע וויינט)

קוק נאר אן א מין ראיען, אז ראיען זאל איך שוין נאכין קאפ נאך דיינ'זם (גיט זיא נאך א מאהל א שטופ) געה ש'ין דוא פארשיווע מויד! ווארין איך צעריים דיך אויף שטיקליך! (מירילע אבגעהענד לינקס קוקט זיך אום בייז) זעה נאר א מין קוקען, אז ארויס זאללען איהר שוין די אויגען! (מיריל געהט אוועק.

דריטע סצענע

בתיה. (פאר זיך אלליין) נא נא, נא דיר א מויד אויף מיין קאפ! (פויזע) מע מוז אבער היינט זעהן מאכען א נעק מיט איהר איך וועל איבערערעדען מיט די באבע יאחנע, זיא וועט מיר די בעסטע עצה געבען, א מעהר וואס קען דאס זיין וואס זיא איז נאך נישמא? (זיא קוקט זיך ארום לינקס) דאכט מיר איך הער עמיצען געהן דארט? הא הא! דאס איז זיא אט-א פנים, קאם וואס זיא שלעפט זיך די אלטע מכשיפה (הויך) קומט אריין באבע יאחנע, האט קיין מורא ניט, עס' איז קיינער ניטא אין שטוב.

פירטע סצענע

באבע יאהנע. וואס איז יידער בתיה, וואס האסטו עס מיך געשיקט רופען?

בתיה. איך האב אייך זעהר נעהטיג באדארפט, באבינא. איך האב אייך געוואלט בעטין, איהר זאלט מיר אפ טהון א כישוף איך זאל שוין די מויד אויך אין גאנצען פטור ווערין אזוי וויא דעם טאטען איהרע. לאז זיא זיך מיר אויפהערין צו דרייען פאר די אויגען, קורץ, איך וואלט געוואלט שוין אין גאנצען די וויסטע משפחה פטור ווערין, נא באבינא, קאנט איהר מיר טאהן אזא כישוף?

באבע יאהנע. (נעמט ארויס די פושקע. טהוט א שמעק טאבאק) געה שוין געה, נאך רעדסטו וויא א קינד? נאך איז זייא דיר אנגערעט אז איך טהוא יענעם כישוף? נאך מיינסטו אז איך זיד טעפעלעך — סמיילע האר. איך דרעה אראהד אין קוימען, שטעק א מעסער אין דער ערד אריין, מאך איך עפעס מיט דעם? די קונצען מאך איך נאר אוים צו נארען געלד ביי די נערנים וואס זענין פארגלייבט אין דערינען, אבער אין אמתין האט דאס גאר קיין ווערטה ניט—און אין וואס מיינסטו באשטעהט מיין גאנצער כישוף? נאר איז דער גרויסער פראקטיקע פון דער וועלט וואס איך האב גילערנט, דאס לעבעדיגקייט, די חכמה, די פעהיגקייט צום שווינדעל, אט דאס איז דער גאנצער כישוף, און ווייטער גאר ניט! (טהוט א שמעק טאביקע. צו ניסט זיך שטארק

אונ שעפשעט שטיל מיטען מויל) בתיה! האט דען דיא שטאט אליין ניט געזאגט בשעת דוא האסט התונה געהאט מיט אברהמצין אז דוא האסט איהם א כישוף אבגעטהון? אונ דעם אמת ווייסט דוא דאך וואס ס'איז געוועהן, אז דאס האט נאר אנגעמאכט מיין גענישטשאפט אין דער וועלט, אונ ווייטער גאר ניט! (טהוט א שמעק טאביקע) פארשטעהסטו מיך, איך האב פראסט ארויס געזעהן אז אברהמצי איז א רייכער אלמן, אונ האט מעהר ניט וויא איין אונ איינציג קינד, אונ דוא ביסט דאך געוועהן איין ארימע וויסטע אלמנה האב איך דיר געהייסען, דוא זאלסט זיך אריין ציהען צו איהם אין שכינות, אונ זיך קלאממערשט מאכען איין איינגאנג צום קינד, איהם שמייכלען אונ חנפהנען, זיא באדינגען, בעווייזען איהם אונ איהר טרייאשאפט, ביז אברהמצי האט דאס באמערקט, אונ האט דיך אריין גענומען צו זיך אין שטוב, זאלסט זיין א גוטע דינערין זיין קינד, אונ איהם א געטרייע ווירטהען, אט אין דעם איז באשטאנען דער גאנצער כישוף, אונ ווייטער גאר ניט! (טהוט ווידער א שמעק טאבעקע) נא אונ דאס וואס מען האט איצט אברהמצין איינגעזעצט, האט דאך דיא גאנצע שטאט ניט פארשטאנען וואס דאס באטייט! — אבער אין דער אמת'ן וואס איז געוועהן? ווייסטו? דאס הריידיל האב איך געדרעהט דורך דיין פעטער אליקים, ער זאל מאכען פאלשען באנקנאטען, אונ פאלשע חתימות, אונ זאל עס איהם טאקע אליין אונטער ווארפען, אונ איהם טאקע אליין אונטער מסרין, אונ עס איז טאקע אזוי געוועהן. אצונדערט בתיה דרעהט דיא באבע יאחנע נאך א הריידיל, וואס ס'וועט אויך הייסען ביי דיר א „כישוף“ — אז פאר דיין מאנס אוועקגעהן האט ער איבערגעשריבען דיא קלייט מיטין הויז אויף דיין נאהמען, אונ אויף דעם איבריגען געלד וואס געהערט צו זיין טאכטער האט ער דיך טאקע געמאכט פאר עפיטראפ דעריבער, נא אונ וויא אזוי דעריבער צו „עפיטראפען“ דאס דארף מען דיך שוין ניט לערנען, פארשטעהסטו מיך?

בתיה. יאה, דאס אלסדינג איז טאקע זעהר רעכט, וואס טהוט מען אבער מיט דער מויד, אז איך זאל זיא אין גאנצען פטור ווערין? וואס דארף איך זיא דא?

באבע יאחנע. ווילסט זיא פטור ווערין? בע! דאס איז אויך א קלייניקייט, צו דעם וועט מן הסתם דיא באבע יאחנע אויך אויס זוכען עפעס א מין „כישוף“. (טהוט א שמעק טאביקע, קלערט איניגע מינוטען — נאכהער גיט זיא פלוצים א חאפ אן בתיה'ס האנד, אונ זאגט מיט פרייד) בתיה! ס'איז דא! ס'איז שוין דא נאך א כישוף! דוא ווילסט זיך זיא אין גאנצען פטור ווערין (בתיה שאקעלט מיטען קאפ א צייכען אויף „יאה“) הער זשע מיך אויס, דוא שיק זיא מיר

היינט אין מארק אריין, אונ דאס געלט וואס דוא וועסט איהר דארפען מיט געבין זאלסטו עס איהר טאקע אליין אריין לייגין אין קעשענע אונ טאקע מניה וביה ביי איהר עס צוריק ארויס נעהמען, אזוי אז זיא זאל עס גאר ניט בעמערקין, פארשטעהסטו? איך דארף דאך דיך קיין סאך ניט לערנען וויא אזוי עס צו טהון, אויף אזוינע זאכען, ווייס איך דאך, ביסטו דאך תמיד איין בריהטשקע געוועהן, נא אונ דער נאך אז זיא וועט קומען אין מארק אריין אונ וועט ניט האבען צו באצאהלען פארען פלייש. וועט זיא דאך שוין מן הסתם אהיים מורא האבען צו קומען, ווארום זיא קען דאך דיך שוין וואס פאר א שלאק דוא ביסט, אז איידער אין דיין מויל, איז שוין פיעל בעסער אין גהינם, אריין צו פאלען, נא, אונ דער נאך אזוי וויא זיא וועט שטעהן אויפ'ן מארק וועל איך שוין אונטער קומען, אונ וועל שוין וויסען וואס איך האב מיט איהר צו טהון איך זאג דאך דיר, בתיה, מעגסט זיין זיכער אז מעהר אין שטוב ביי דיר וועסטו זיא שוין ניט זעהן, (טהוט א שמעק טאבאק — אונ נאך איניגע מינוטען נאכדענקענד, קוקט זיא זיך פלוצים ארום אין אלע זייטען, רוקט זיך נאהענטער צו צו בתיה'ן ראהמט איהר שטילערהייד איין אין אויער) ווייסטו וואס בתיה, ס'איז נאך א סברה, אז ס'וועט נאך ארויס געלד דורך איהר!.... נא האלט מיך דא מעהר ניט אויף, ווייל איך וויל ניט אז עמיצער זאל מיך דא טרעפען, ווארום דורך דעם קען קאליע ווערין דער גאנצער „כישוף“.... פארשטעהסטו? נא זייא געזונד, אונ האב שכל!... (לאזט זיך אוועק געהן).

בתיה (שרייט איהר נאך) געהט געזונדערהייד, אונ שיקט מיר דעם פעטער אליקימ'ן אהער.

באבע יאחנע. שעהן, שעהן, (טהוט א שמעק טאביקע פארניסט זיך, אונ געהט אוועק לינקס).

פינפטע סצענע

בתיה. (פיר זיך אליין) זעלטען, זעהר זעלטען איז צו זעהן אזוינע פרויען. — וואס דיא האט שוין אויף איהר לעבין ניט איבער געטהון, אונ רוהט ניט איין, אונ ווערט גאר ניט מיעד. (נאכדענקענד) נא! דאס, אז עס וועט מיר נאך געראטהען, וועט שוין זיין מיט אללעמען גוט, איך וועל מיר שוין קענען מיין ליעזענקען פערזארגען, איך קאן מיר גאר ארויספאהרען אין איין אנדער שטאט צו וואס דארף איך גאר וואוינען אין אזא ארט וויא יעדער קען מיך? (זיא שרייט) מירעל! מירעל!

זעקסטע סצענע

מירעלע. (קומט אן פון דער רעכטער טהיר) וואס איז מומעניא!

בתיה. נעם גיך דאס קוישיל און געה אין מארק אריין איינקויפען. (מיריל געהט אוועק רעכטס. קעהרט זיך באלד אום צוריק — בתיה נעהמט ארויס א בייטעלע מיט געלד, לייגט עס איהר קלאממערעט אריין אין קעשעניע, נעהמט עס ארויס צוריק) נא זעהסטו? אט האב איך דיר אריין געלייגט געלד אין קעשינע נאר דוא ביסט דאך א שלימזלדיקער האז, קאנסטו דאך עס נאך פארליערען? געדענק זשע! עס וועט דיר קיין ערגער קרחה'ת ניט פעהלען, וועכט זיך אויף מיינע אויגען ניט טאהרין ווייזען. געה! (בלייבט פלוצים שטעהן און גיט א קוק אויף איהר) וואס איז דאס? ליעזענקעס שאל האסטו גאר אן געטהון? קראנק ביסטו אזוי צו געהן?

מירעלע. עס איז דאך אבער זעהר קאלט אין דרויסען.

בתיה. קוק עס נאר אן! דיא פארצערטילטע בריאה, עס איז איהר שוין קאלט געווארען, ניקשה דער רוח וועט דיך נאך היינט ניט נעהמען, אלוואי ערשט מארגען! (רייסט פון איהר אראפ דעם שאל) וואס? מיינע אלטע שיך האסטו אנגעטהון?

מירעלע. מיינע זיינען דאך אבער צוריסען:

בתיה. (אויף א קול) אז רייסען זאל דיך ביים בויך און ביי דיא קישקים, לעבעדיגער פאטער! מע דארף נאך צו דיר האבען קרח'ס אוצר, מעזאל דיך קענען אויס-האלטען, נאך קיין 2 יאהר אפילו ניטא אז מע האט איהר געמאכט א פאר שיך האט זיא זיא שוין צעריסען! ניין, איך האב ניט קיין שיך פון דיינעט וועגין, (רייסט פון איהר אראפ דיא שיך — גיט זיא א שטופ) אט אזוי ביסטו ביי מיר ניט קראנק צו געהן, נא געה שוין אין דער ערד אריין. ריהר דיך! (נעהמט דיא שיך מיטן שאל. און געהט אוועק רעכטס)

דריטעס בילד

זיעבענטע סצענע

(שטעלט פאר א מארק און ווינטער צייט א קעגין — א שורה הילצערנע קלייטליך וויא מען פערקויפט ברויט, פלייש, קעז, פיטער א. ד. ג. פון ביידע זייטען רעכטס און לינקס זיצען הייבער. נעבין יעדער עטליכע קוישליך מיט פערשיעדענע סחורות קארטאפליעס, ציבעלים, א. ד. ג. נעבין דיא קלייטען זעהט מען ארום דרעהן זיך אסך יודען מיט אלטע קליידער, אלטע שטיוויל א. ד. ג. איינגע

קויפען, איינגע פארקויפען, איינגע מאכען א חילוף, — קלייטניקעס מיט דיא ווייבער זינגען)

סוחרים. קויפט, קויפט קונים
קומט קומט אהער!
אמארק אזוינעם
איז צו קריגען שווער
קויפט אויב איהר זענט נאר מבינים:
עסין, טרינקען אללע מינים
קויפט ייאס אייך גלוסט
האלב גאר אומזיסט } בים

סוחרים. פריש פינם וואסער, קארפ און שלייען. —
קונים. ניין מיר דארפין מעהל און קלייען! —
יודינעס. דאס קענט איהר נאר ביי אונז געפונין! —
קונים. א געקעכטי מאס האט נאר אין זינען! —
קאהר. קויפט, קויפט קונים... א' ז' וו'

יודינעס. ציבעלים, קארטאפליט, קריפ און חריין! —
קונים. פאטלאזשאנעס ווילען מיר גאר זעהן! —
יודינעס. אט האט איהר פרישע א פאהר א דרייער! —
קונים. מיר קענען ניט קויפען, ס'איז צו טייער! —
קאהר. קויפט, קויפט קונים... א. א. וו.

יונגליך. גוטע זייפען, בארשטען שוואמען! —
קונים. ניין מיר ווילען דארע פלאמען! —
יודינעס. ביי אונז ביי אונז געפינט איהר אלדינג דאס; —
קונים. ווייגט זשע אונז אפ, נאר א גוטע מאס! —
קאהר. קויפט, קויפט קונים... א' א' וו'

א קצב (זינגט)

פְּרִיש צַאפִּילְדִיג, אוּנ צַאפִּילְדִיג, רֵיין אָפְּגֶעריִבֶּען
כָּשֵׁר מִיר אַזאַ יָאהַר!
פוּן אַ שֶׁאפֶּעלֶע אִיז מִיר גֶעבְּלִיבֶּען
פִּיסִילִיךְ נָאר אַ פָּאר!...
אוֹי! פִּיסֶעלִיךְ לֶעבֶּעדִיגֶע, לֶעבֶּעדִיגֶע פִּיסֶעלִיךְ
הָאבִּין מִיר שׁוֹין גֶעזֶעהְן!...
מִיט רוֹיטֶע גֶעשְׁטְרֵייפְטֶע שִׁיךְ אוּנ זֶעקֶעלִיךְ!
פוּן דִיא הַאלְטִין מִיר נִיט גֵיין! —
זַייא גֶעהֶמֶען צוּ גֶעלְד מִיט דֶעם ווִינְד
אוּנ טְרִיקִינֶען אוֹים דֶעם מֹחַ!...
אוּנ פוּן דִיא קוּמְט צוּ אַ שְׁטִיק גִיזִינְד
אוּנ קָאסְטֶען נָאךְ בִּילִיגֶער אוֹיךְ — .

פְּרִיש, צַאפֶּעלְדִיג, אוּנ צַאפֶּעלְדִיג, עֶרְשְׁט פוּן דֶעם מֶעסֶער! —
ווָאהְלְט אַיךְ, ווָאס אַיךְ גְלִיסְט:
פִּיפִּיקְלֶעךְ, לֶעבֶּערְלֶעךְ, אָדֶער נָאךְ בֶּעסֶער,
אַ פֶּעטֶע, אַ כְּשֵׁרֶע בְּרִיסְט!..
אוֹי! בְּרִיסְטִילֶעךְ לֶעבִּידִיגֶע, לֶעבִּידִיגֶע בְּרִיסְטִילֶעךְ
הָאבֶּען מִיר שׁוֹין גֶעזֶעהְן!...
צוּ פַארְשְׁטֶעלְט צוּ פַארְווִיקִילְט, צוּ נִיט בַּאהַאלְטֶען!
פוּן דִיא הַאלְטִין מִיר נִיט גֵיין!! —
זַייא גֶעהֶמֶען צוּ גֶעלְד מִיט דֶעם ווִינְד
אוּנ טְרִיקֶענֶען אוֹים דֶעם מֹחַ — .
אוּנ פוּן דִיא קוּמְט צוּ אַשְׁטִיק גֶעזִינְד
אוּנ קָאסְטֶען נָאךְ בִּילִיגֶער אוֹיךְ — :

פְּרִישׁ, צַאפִּילְדִיג אוּנ צַאפֶּעלְדִיג, עֶרְשְׁט פוּן דֶער שְׁחִיטָה
דֶעם שׁוֹחֵטְס חֲתִימָה אוֹיף אִיהְר:
אַ טֶעלִיצֶע אַ יוּנְגֶע, אַ פֶּעטֶע אַ גוּטֶע
הַאנְדֶעלְט מֶען נָאר בַּייא מִיר! —
אוֹי! טֶעלִיצֶעס לֶעבִּידִיגֶע, לֶעבִּידִיגֶע טֶעלִיצֶעס
הָאבִּין מִיר שׁוֹין גֶעזֶעהְן!
ווָאס לוֹיפֶען אַרוּם מִיט יוּנְגֶע בִּיקִילִיךְ!
פוּן דִיא הַאלְטִין מִיר נִיט גֵיין! —
זַייא נֶעהֶמֶען צוּ גֶעלְד מִיט דֶעם ווִינְד
אוּנ טְרִיקֶענִין אוֹים דֶעם מֹחַ!
אוּנ פוּן דִיא קוּמְט צוּ אַשְׁטִיק גֶעזִינְד
אוּנ קָאסְט נָאךְ בִּילִיגֶער אוֹיךְ! —

(וועהרענד דער קצב האט אפּ געזונגען, הייבען אלע אן צו שרייען, קויפט, קויפט יודען, קויפט ווייבליך)

(פון דעם עולם רוקט זיך ארויס א קליין יונגעלע, ארום געבונדען ארום האלדז א קוישיל כּיט באבקעלעך איבער גדעקט מיט איין אלט לאווינד — ער זינגט)

הֵייסֶע בַּאבְּקֶעלֶעךְ יוּדֶעלֶעךְ הֵיים!

נִישְׁטָא אֵיין מֶענְשׁ אוֹיף דֶער ווֶעלְט,
ווָאס לֶעבְּט אָפּ זַיינֶע יָאהְרִין,
מִטִין ווִינְד צוּ פֶערְדִינֶען דָאס בִּיסֶעלֶע גֶעלְד —
אַ מְלָאכָה אִיז אַ חִסָרוֹן! —
עֶר פוּילְט זִיךְ צוּ פֶערְדִינֶען ווָאס עֶר עֶסְט,
הָארֶעווֶען אִיז פַאר אִיהְם אַ בּוּשָׁה! —
עֶר קוּקְט נָאר אַ־וִים צוּ עֶסִין קֶעסְט...
אוּנ צוּ דֶערְטַאפִּין אַ פֶּעטֶע יְרוּשָׁה!

קראנק איז ער, וויא איך אויך
אזוי צו הארעווען מיט דעם שוויים!
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך, יודעלעך, היים! —

דארט ריקט זיך אויף דער גאס און ווערט ניט מיעד
א גאנץ שטיק עולם הבא!...
דאס איז איין איניקיל פון א גוטען יוד,
און בייא דער זייט זיין גבאי!...
מען גיט איהם א נדבה, ער זאגט ס'איז קליין,
און שעלט איך אן מיט טויזענד רוחות,
ווייל זיין זיידע איז דער קאדניער געוועהן
דער פאר איז ער אזא מיוחס,
קראנק איז ער וויא איך אויך
אזוי צו הארעווען מיט דעם שוויים!
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך, יודעלעך, היים! —

דארט שפאצירט א שאלטיק אויף דער גאס!
לערנין קען ער גאר ניט!
ער געהט ארום גאר פירט און פאס!
און טיהט אלסדינג וואס מען טאהר ניט!...
ער צו לייגט זיך אין טעהאטער וויא א גראף!...
אז ער האט קיין קאפיקע, קען איך איך שווערין —.
און האט נאך העזה, אט דער קאיאפ,
אום צו פייפען דיא בידנע אקטערין!
קראנק איז ער וויא איך אויך
אזוי צו הארעווען מיט דעם שוויים,
און צו שרייען אין דער הויך
הייסע באבקעלעך יודעלך, היים! —

אכטע סצענע

(האצמיך קימט ארויף אויפ'ן מארק)

האצמיך. (הייבט אן צו שרייען נאך פון אונטער דיא קוליסען) צעלניק! צעלניק! גלעזערנע זאקען בענדליך, גומילאסטיקענע ברילען, שטאלענע הויזענטראגער, לעדערנע שפילקעס, כשר'ע זייפען, טרייפהינע בייטעלעך, פארעווע מעסערליך רויטע קאנווערטען, ווייסען טריפוואקס, קאמליך בארשטליך, קנעפליך, זאפינקעס, קויפט וואלוויל, בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות, ווער עס וועט...

מיידילי. האצמיך, ענגלישע נאדלין האט איהר?

האצמיך. נאך וואס פאר ענגלישע, זייא רעדין ניט אפילו אייןווארט פראנצייזיש, נאר וויא פיעל דארפסטו עס מיידילי?

מיידילי. א גראסס נאדלין —

האצמיך. א גראסס? א גראס וועל איך דיר פאר קויפין פאר וועלוועליר (ער לייגט אנידער דאס פעקיל, און בינט עס אויף)

מיידילי. וויא טהייער קאסט בייא אייך א גראסס נאדלין?

האצמיך. נישט טהייער 30 קאפיקעס

מיידילי. 30 קאפיקעס? אזוי טהייער?

האצמיך. איך זאל אזוי דערלעבין אהיים צו קומען צו מיין ווייב מיט אסך קינדערליך וויא עס קאסט מיך אליין טהייעריר נאר ווייל לכבוד שבת גיב איך זייא דיר אוועק פאר וועלוועליר.

מיידילי. ס'איז צו טהייער, איך וועל אייך נאר געבין 20 קאפיקעס.

האצמיך. אזא קליין מיידילי, און האט שוין אזוי גרויס שכל צו דינגען זיך, נא דער פאר וועל איך דיר לאזין פאר 25 קאפיקעס און שטרעק אוים דיין שיין הענטעלע און לאמיך דיר אפצעהלין (ער נעהמט ארוים פון א פידעלע נאדלין און צעהלט איהר אריין אין דער האנד אריין) 1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6 — ... זאג מיר נאר מיידעלע, וויא פיעל ביסטו עס אזוי אין גאנצען אלט וואס דוא קאנסט זיך שוין אזוי גוט דינגען?

מיידילי. איך בין אלט 13 יאהר.

האצמיך. אזוי? 13—? הער א מעשה 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,... און וויא פיעל קאן אלט זיין דיין טאטי זאל לעבין, מיינסט איך קאן איהם ניט, דעם רויטין גנב, וויא פיעל איז ער שוין אלט?

מיידילי. מיין טאטי איז אלט א יאהר 35

האצמיך. וויא געפעלט זיא אייך, זיך בעט אייך, איהרע יאהרין האט זיא פאר

לייקינט, און דעם טאטינס יאהרין וויל זיא אויך פאר לייקענען, דער טא[…] איהרער זאגט זיא איז אלט א יאהר 30, נישקשה וועסט מיך ניט אפ נארין איך וויים אז דיין טאטע איז שוין אלט אוודאי איהאר 40, הערסט? 40! 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, אט קוקסטו מיך אן מיידילי, וויא פיעל מיינסטו אשטייגער זאלט איך אלט זיין אזוי ויא דוא זעהסט מיך מיטין קליינעם בארדילע, הא?

מיידילי. איך וויים, אפשר 40 יאהר.

האצמיך. (צו לאכט זיך) 40 זאגט זיא. איך בין שוין אזוי פאוואליע קרוב צו 60 יאה יאה, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, (מיט אזיפץ) אוי, אוי, אוי! הלוואי וואלטין מיר ביידע געלעבט אזוי פיעל וויא פיעל מיין זיידע האט געלעבט איך האב געהאט א זיידען ע״ה האט ער געלעבט 125 יאהר; יאה, יאה 125, 126, 127... (ער צעהלט איהר אפ ביז 144) אה, זעהסטו מיידעלע! אט איז נאך איבער געבליבען 5 נאדלין, נא דיר זייא אוועק. איך וועל דיר פאר זייא קיין געלד ניט רעכענען, עהרליך? נא גיב אהער געלד, און געה גיך אהיים און זעה זעה זאלסט ניט פערלירען, ווארום דיין מאמע קען נאך זאגין אז איך האב דיר ניט עהרליך אפ געציילט, (זיא גיט איהם געלד, און געהט אוועק)

האצמיך. נא קויפט זשע בנאמנות איך זאג אייך אן לצנות ווער עס וועט יעלין טהייער, זאל ברענין אין פייער, גלעזערנע זאקען בענדליך, שפאלענע...

א יוד. (צו האצמיכן) לאווינד האסטו? האצמיך!

האצמיך. נאך וואס פאר אלאווינד, איהר מעגט אייך ווינשען אזא יאהר וואס פאר א לאווינד איך האב.

יוד. א נוא לאמיך ויא נאר אן קוקען? —

האצמיך. אט אה, איהר זעהט? (ער האלט דיא לאווינד אין זיינע הענט, רייבט זיא אלע מאהל דורך, און קעהרט זיא איבער, און וויא דער יוד וויל נאר נעהמען אין דער האנד אריין דיא לאווינד צו בעטראכטין, לאזט ער ניט און טהיט נאך אמאהל דאס זעלבע) וואס פרעגסטו שאלות? — צו דאס איז א גוטע לאווינד, נישקשה איהר מעגט אייך ווינשען אזוי לאנג צו לעבען וויא פיעל דיא לאווינד קען געדויערין!

יוד. וואס זשע לאסטו מיך ניט אנקוקען זיא? —

האצמיך. אז איהר דארפט גאר ניט קוקען, הייסט אייך אפ מעסטין און שוין!

יוד. וויא טהייער זשע לייזטו דעם ארשין?

האצמיך. וויים איך? — וואס דארף מען זיך דינגען, מיר ניט, דיר ניט, הייסט אפ שניידין! —

[…]ד. ניין, אזוי קויף איך ניט. זאג מיר וויא טהייער לייזטו דעם ארשין?

האצמיך. ארענדיל ארויף, ארעדיל אראפ. עס וועט אויך קאסטין מיין בלוט א פערטעלע דער ארשין —.

יוד. וואס רעדסטו האצמיך? א פערטעלע דער ארשין אזא פראסטע לאווינד? —

האצמיך. איך זאל אזוי דערלעבין אהיים צו געהן צו מיין ווייב מיט אסך קינדערליך דער תוה זאל מיך געהמען, וויא עס קאסט מיך אליין מהייער, איהר ווייסט דען אט א פנים פון וואגען דיא לאווינד שטאמט ארוים? — אויב איהר האט געהערט פון דיא 2 גרויסע פאבריקאנטען: ״שאחרייאעט שווינדעלזאהן״ דאס איז זייער לאווינד, פערשטעהט איהר שוין? איהר מעגט מיר גלייבען ווען ס׳איז ניט ערב שבת וואלט איך זיא אייך ניט אוועק געגעבען אפילו פאר 40 קאפיקעס, —

יוד. ניין, ניין, האצמיך אזוי טהייער קען איך דיר ניט צאהלין, אויב דוא ווילסט 15 קאפ׳ איין ארשין מעגסטו מיר אפ מעסטען —

האצמיך. וויא פיעל דארפט איהר עס ארשין?

יוד. איך דארף האבען א 30 ארשין

האצמיך. ניט מעהר וויא 30 ארשין? נא און אז עס וועט איבער בלייבען עטליכע ארשין וועט איהר זייא דאך אויך מן הסתם צו נעהמען. הלעבין ס׳קומט צונוטץ אין אשטוב: דאס העמדעלע דעם קינד צו פאר רעכטין, א פאר הויזען אונטערנייען א שווארצין סורטאק פארלאטען. — הערט זשע אוים, אזוי וויא ס׳איז שוין שפעט, און איך דארף נאך היינט געהן לכבוד שבת אין מרחץ אריין וויל איך מיך מיט אייך קיין סאך ניט דינגען און וועל אייך אפ שניידין צו 20 ק׳ פ׳ איין ארשין און איהר דארפט גאר ניט ריידין, (ער נעהמט דעם ארשין און וויל אנהייבען צו מעסטין).

יוד. האסטו נאר א ריכטיגען ארשין? האצמיך

האצמיך. א שאלה אביסיל־ אשפאגיל נייער פון דער קלייט ערשט ניט לאנג האב איך איהם פארעכט (ער מעסט דיא לאווינד און צעהלט) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, אוי איז דאס א ביטיר שטיקיל ברויט, אט אזוי זעהט איהר, פלאג איך מיך שוין אין דעם א יאהר 14 אבער 15, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, היינט א חוץ דעם לאזט אונז פשוט דיא דומע ניט לעבין, ערשט אייערנעכטין האב איך געמוזט אין דער דומע באצאהלען פאר א בילעטיל 18 רוביל מיט 36 — 37, 38, 39, 40 — אה איהר זעהט וויא פיעל ס׳איז דא 40 ארשין מיט א האלבין, נאר פאר דעם האלבין רעכין איך אייך ניט — ארענטליך?

יוד. נא, נא, לייג צונאויף און בארעכין וויא פיעל עס קומט דיר.

האצמיך. וואס איז דען דא אזוי פיעל צו רעכינען ? ס'איז דאך א פשוטער חשבון פאר 40 ארשין מיט א האלבען קומט מיר 8 קערבליך ביז 10 קאפ. נאר אזוי וויא דעם האלבען ארשין רעכען איך אייך ניט, קומט מיר 9 קערבליך אהן א גילדען — נאט אייך דיא לאווינד און גיט מיר גיכער געלד ווייל איך דארף באלד אוועק געהן.

יוד. (באצאהלט איהם, נעהמט דיא לאווינד אין דיא הענד אריין) וואס איז דאס האצמיך ? וואס איז זיא עפעס אזוי גרינג דיא לאווינד ?

האצמיך. הערסטו, אט דאס איז דאך טאקע א סימן פון גוטער לאווינד, נא געהט מיר געזונטערהייד, איהר זאלט עס דער לעבען אין גיבען צו צו רייסען און ניברח משה, האצמיך שטעל פיס, (ער געהט אוועק)

ניינטע סצענע

(מירעלע קומט ארויף אויפ'ן מארק געהט צו צון א קצב)

מירעלע. גיט מיר א גוטע אקע פלייש, (דער קצב וועגט איהר אפ — זיא חאפט זיך צו דער קעשעניע ארויס צו נעהמען געלד און געפינט עס ניט, ברעכט דיא הענט זוכט איבער דער סצענע באלד דא באלד דארט, הייבט אן צו וויינען)

קצב. וואס זוכט איהר מאמזעל ?

מירעלע. אוי פינצטער איז מיר ! נאך דאס האט מיר געפעהלט ווייסט איז מיר ! דיא שטיעף מאמע האט מיר מיט געגעבען געלד אין מארק אריין אויף פלייש צו קויפען, האט דאס עמיצער ביא מיר ארויס געגאנבעט, וואס טהוט מען יודישע קינדער ! וואס פאר איין עצה גיט מען זיך ? (וויינט שטארקער — עס זאמלין זיך ארום איהר ארום איין עולם מיט מענשען, וועלכע בעטראכטין זיא פערוואונדערט) וועה איז מיר, א קלאג איז מיר, איך ווינש מיר גיכער דעם טויט איידער אהיים צו קומען צו דער שטיעף מאמע אן געלד און אן פלייש, יודען בני רחמנים, גיט מיר איין עצה ! (זינגט)

אוי איהר יודען בני רחמנים !
א גוט הארץ איז דא בייא אייך ! —
בייא אייך איז דא געגוג דינ ם,
פסקעט מיר אויב דאס איז גלייך ?
פאר וואס לאזט מען געוועלטיגען דארט איינער...

און אויף א יתומה קוקט זיך ניט אום קיינער ? .
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא בייא אייך ! —

קאהר. ווער איז דאס קינד ?
פערבלאנדזיט געווים !
עס בעט הילף צוגנד
ווער ווייכט ווער זיא איז ? —

מירעלע. אוי איהר-יודען בני רחמנים !
א גוט הארץ איז דא בייא אייך ! —
קוקט אייך צו צו דיא סימנים....
איך האב זייא א סך, א סך
דאס איז ניט פון קיין חיה צו ריסין,
פון א מענש — א פרויא איז דאס צו ביסין !....
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא בייא אייך ! —

קאהר. ווער איז דאס קינד.... אי ז' ווי'

מירעל. אוי איהר יודען בני רחמנים,
א גוט הארץ איז דא בייא אייך ! —
נעהמט מיך צו איך פאל אויפ'ן פנים.
גיט מיר ערגיץ אויך א דאך !...
צו געהן אהיים זאלט איהר מיך נייטען ·
דער רוצח ווארט מיך דארט צו טייטין...
אוי איהר יודען בני רחמנים
א גוט הארץ איז דא בייא אייך ! —

קאהר. ווער איז דאס קינד.... אי' אי' ווי'

צעהנטע סצענע

(וועהרענד זיא זינגט דעם לעצטען סטראף, קומט ארויף דיא באבע יאחנע, געהט צו צו מירעלען אונ בעטראכט זיא)

באבע יאחנע. וואס וויינסטו מיידעלע?

מירעלע. גאר ניט!

ב. יאחנע. וועהמעס ביסטו? ביסט א היגע צו ניין? — וויא הייסטו?..

מירעלע. איך הייס מירעל.

ב. יאחנע. וואסזשע זיטצטו דא אונ וויינסט? האסט דא עלטערין?

מירעל. ניין. מיין טאטען האט מען פארשיקט פאר א בלבול, אונ קיין מאמע האב איך ניט זיא איז געשטארבען.

ב. יאחנע. וויא אזוי האט דיין מאמע געהייסען.

מירעלע. שפרה דיא נגידות'טע האט מען זיא גערופען

ב. יאחנע. ווער? שפרה ר' יוחנן'ס טאכטער? דער שטעטישער רב איז געוועהן דיין זיידע?

מירעלע. יאה!

ב. יאחנע. וועה איז מיר! אונ דוא ביסט איהר קינד? וועה איז דיין מומען! — (דאס לעצטע ווא־ט ציהט זיא אוים מיט אניגען) וואס זשע טהוסטו דא, אזוי נאקעט אונ פערוויינט? —

מירעלע. וואס א מומע זענט איהר מיר?

ב. יאחנע. וואס הייסט מירעלע, דיא מאמע דיינע האט דיר גאר קיינמאהל ניט דערצעהלט? שטייטש דיין מאמע עליה השלום, מיט מיין טאטען עליו השלום זענין דאך געוועהן לייבלעכע געשוועסטער קינדער! פינסטער איז מיר! וואס איז מיט דיר אזוינס געווארען מירעלע? וואס טהוט דער טאטע אברהמצי? —

מירעלע. איך האב דאך אייך שוין געזאגט אז דעם טאטען האט מען פערשיקט פאר א בלבול. —

ב. יאחנע. נא, נא!

מירעלע. נא אונ איך בין געבליבען ביא א שטיעפמאמע — זיא שלאגט מיך, הרגעט מיך, מוטשעט מיך ביז צום טויט! איצט האט זיא מיר מיט געגעבען געלד אין מארק אריין אויף איינצוקויפען, האט מען עס ביא מיר געגנבעט, האב איך מורא אהיים צו געהן, דיא שטיעפמאמע וועט מיך דערהרגענען! (וויינט).

ב. יאחנע. וואס פאר א שטיעפמאמע? וועה איז מיר! אברהמצי האט אויך ניט געהאט וואס צו טהון נאר התונה האבען אויף דער עלטער —. פינסטער איז

מיר! אזוי נאקעט, דוא קענסט דאך נאך אזוי פערפרוירען ווערין צו א שאלעכען — קוק אן, אן שיך אויך? אונ וועה איז דיין מומען! (נעהמט ארוים פון אונטעריך שאל אפאר אלטע שקראבעם, גיט זייא מירעלען אן צו טהון) נא, טהוא אן דערוויל דיא שקראבעם. וואס איך האב זייא טאקע ערשט דא אויפ'ן מארק געקויפט, אונ קום צו מיר אהיים!... וועסט זיך ביא מיר אביסעלע דערוואַרעמען, דערנאך וועל איך דיך אפפיהרען אהיים, אונ איך וועל מיך שוין מיט דער כלב'טע, מיט דער שטיעפמאמען דיינער גוט אפרעכענען, (נעהמט אראפ פון זיך דעם שאל אונ גיט איהר) נא טוה אן דעם שאל, זאלסט דערוויל ניט דערפרוירען ווערין, אונ קום שוין מיט מיר אהיים, אונ וועה איז דיין מומען! (זייא געהן ביידע אוועק).

עולם. קויפט קויפט קונים!... א. א. וו.

(אין מיטטען געזאנג הייבט אן צו שיטען א־ניא — טהייל הייבען אן צוא לויפען הין אונ הער א־בער'ן מא־ק זיך צוא דער ווארעמען, אונ וועהרענד זיא זינגען אוים ביז אין לעצטען פערז לאזט זיך דער פארהאנג שנעלל אראפ)

דריטער אקט

ערשטע סצענע

פירטעס בילד

(שטעלט פאר דאס פריערדיקע איינפאכע ציממער בתיה'ס, וועהרענד דער פארהאנג הייבט זיך אויף, שטעהט בתיה מיט אליקום'ן אונ ריידען).

בתיה. וואס זשע זאגט איהר פעטער אליקום! איז שוין פארטיג?

אליקום. יאה בתיה, אלע חתימות זענין שוין פארטיג, איך האב שוין אפילו דיא פאפירען ארוים גענומען אז דוא ביסט דער גאנצער עפיטראפ (אפיקאן) איבערין געלד. אונ דאס הויז איז שוין אויך פערשריבען אויף דיין נאהמען. אצונד זענין מיר שוין פארטיג.

בתיה. איך מיין, אז עס וואלט גלייכער געוועהן, אז מיר זאלען אלדינג פערקויפען אונ אוועק פאהרען פון דאנען; וויל טאמער וועט מען דערפון געוויר ווערין זענין מיר אלע פערלוירען! —

אליקום. פאר דער פאר האב קיין מורא ניט, לאמיר נאר דעם שטן פטור ווערין —

עס הייסט מירעלען, וועט שוין אלסדינג רעכט זיין. —

בתיה. וואס טהוט זיא. וואו איז זיא?

אליקום. אה, איך האב זיא שוין גוט בעזארגט: זיא איז יעצט בייא דער בא
יאחנע פערשלאסען אין א בעזונדער צימער. זיא ווערט גוט בעוואכט, א
אז קיין פויגעל וועט צו איהר ניט צו קומען, אונ איך וועל שוין זעהן דא אפ
זובען איינעם פון מיינע בעקאנטע „סטאמבלער״ אונ וועל זיא איהם פערקויפ
אונ דעמאלט אז מיר וועלען זיא פטרין, דעמאלט, וועט שוין אלעס רעכט זיין
(אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען פון דער לינקער זייט)

בתיה. געה נאר זעה אליקום, ווער געהט עס דארט?

אליקום. (געהט צו, צו דער טהיר, קוקט זיך איין, קעהרט זיך באלד אום אויף
דיא שפיץ פינגער, ראהמט איין שטיל) בתיה! מארקום געהט! —

בתיה. (דערשראקען) מארקום?...

אליקום. ש...ש...ש... זייא נאר ניט אזוי איבערראשט דיא ווייס נאר וויא דיין ראלע
צוא שפיעלען, איך מוז אוועק געהן (ער געהט אוועק רעכטס).

צווייטע סצענע

(בתיה עפענט אויף דיא טהיר — מארקום קומט אריין)

בתיה. (מיט אפערשטעלטען שמייכעל) הא, מארקום! וואס טהוסטו עפעס מארקום?
וואס הערט זיך עפעס?

מארקום. (טהוט אויס דעם הוט, לייגט איהם אוועק אויפ׳ן טיש) וואס זאל זיך
הערין דערוויל הערט זיך ניט גוט; נאר איך האף, אז איך וועל מיט גאטס
הילף אויסווירקען דעם מחותן צו בעפרייען, נ׳שקשה בתיה, איך מעג מיר
ווינשען מיין איינענס צו האבען וואס ס׳האט שוין געקאסט אונ וואס ס׳וועט
נאך ערשט קאסטען.

בתיה. וואס דען מיינסטו; מ׳דארף ניט שלאפען אין דער זאך, מיילא עס איז קי
תירוץ, מיר וועלען אלעס פערקויפען פון זיך אפילו ביז צום לעצטען העמ
אבי איהם צו ראטעווען. נאר דאס איז שוין אונזער זאך; דוא האס
זיך שוין גאר ניט וואס אזוי אוועק צו לייגען, וויל ליידער, קעהרסטו זיך מי
אונז שוין מעהר ניט אן!

מארקום. (בלייבט שטעהן איניגע סעקונדען פערוואונדערט. אונ בעטראכט זיא)
וואס האט איהר עפעס געזאגט? — „איך קעהר מיך ניט אן מיט אייך״? — וואס
מיינט איהר מיט דעם? (קוקט זיך ארום אין אלע זייטען) וויא איז מירעלע?
וואס הייבט עס?

...ט אראפ דיא אויגען — גלייך וויא זיא קען איהם ניט קוקען אין פנים)
וואס הייסט? וואס זאל הייסען? א דאס הייסט! ברייננ זיך אוים או ף א קינד
אונ לייג אוועק דאס געזונד, אונ זיא — נא, נא!

מארקום. (איבעראשט) וועה איז מיר? זאגט מיר שוין ארוים, וואס איז דא געשעהן? —
וואס איז פאר א „נא״ —

בתיה. (וויא מיט א רחמנות — פנים) פרעג גאר ניט, עס איז רעכט! מיר האבען
שוין דא אונזערם גענוג געהאט. איך בין שוין קראנק געווארען פאר צרות.

מארקום. געוואלד! ענטפערט מיר, וויא איז מירעלע? וואס איז דא געשעהן? איז
חלילה ניט געשטארבען? וועה איז מיר!

בתיה. נאך ערגער וויא געשטארבען, דאס וואלט מיך שוין דוקא ניט געארט!
מיילא א מענש שטארבט איז נאך ניט קיין גרויס אומגליק; דא האט זיך
אבער געטראפען אזא-נ-אומגליק וואס!... טא!... וואלט איך געוועהן תאטש
איין איינענע מאמע, וואלט מיך שוין ניט אזוי געארט, אויף מיין אומגליק דארף
איך זיין א שטיעף מאמע וואס וועט דיא וועלט זאגען? אז איך בין שולדיג,
איך האב זיא ניט אפגעהיט, אדער ס׳איז איהר חלילה געוועהן שלעכט בייא
מיר, אונ דעם אמת ווייסטו דאך וויא איך האב זיא אפגעהיט, נאך
בעסער וויא מיין איינען קינד — נא, העלפט עפעס דאס היטען? אז סע דארף
זיין שלעכט איז דאס שלעכט!

מארקום. (אונגעדולדיג) גוואלד! נעהמט מיר ניט ארוים מיינע כוחות! זאגט מיר שוין
וואס איז דא געשעהן? אום גאטטעס ווילען!

בתיה. וואס זאל זיין? דוא וועסט זיך עס אפילו גאר ניט גלייבען אז זיא זאל אנטלויפען
מיט א ליעבהאבער!... איאה, „ניין״?

מארקום. (אויסער זיך) הא? וואס רעדט איהר??...

בתיה. (קאלטבליטיג) א דאס וואס דוא הערסט! — אט אזוי, פלוצלונג פון דער
העלער הויט איז זיא אויסגעטריקענט געווארען. איך קוק אן, רבש״ע! וואס
איז דאס? מירעל זאל אוועק געהן אין מארק אריין זיך עפעס איינקויפען האט
זיא מיר געזאגט, אונ קומט גאר ניט א היים געכטיגען — אויף אין דער פריא
האב איך באלד צושיקט שלוחים אין אלע גאסען, ביז מ׳האט מיר געבראכט
א ידיעה, אז מ׳האט זיא געזעהן אוועקפאהרען מיט א שרייבער פון דער
פרימאריע (דומע), מיר דאכט אז דוא דארפסט איהם אויך קענען, אט דער
וואס פלעגט אפט צו אונז אריין קומען.

מארקום. (וויא פערטימעלט) וואס הייסט דאס? איך פארשטעה גאר ניט, בנאמנות
וואס איהר רעדט צו מיר, מירעלע זאל דאס טהון? עפעס קלייד זיך עם מיר
ניט אין קאפ — (פויזע) איך זאג אייך דעם אמת אז איך בין דולל!

בתיה. דוא זאגסט עס דולל איך זאג דיר אז מיר געהן אלע ארום אין צודוללטע. פון דער נאכט אן, זייט זיא איז אויסגעטריקענט געוואָרען, האב איך דען איין אויג צו געמאכט? איך זאג דיר וויא איך בין א יודישע טאכטער אז ס'איז מיט נסים וואס דער מוח קעהרט זיך מיר ניט איבער אלץ טראכטענדיק אונ קלערענדיג איך לעב שוין ניט פון דרעמאלט אן, איך עס ניט, איך טרינק ניט! נאך דאס האט אונז געפעהלט צוא אונזער אומגליק!

מארקום. (הערט גאר ניט וואס זיא רעדט, שטעהט דיא גאנצע צייט פארטראכט) אך! — וואס פאר עצה גיט מען זיך? אויף אזוי איין אומגליק האב איך זיך גאר ניט גערעכט! —

בתיה. וואס פאר איין עצה מען גיט זיך? איך זאג, אז זיא האט אונז געקאנט אזוי אפטהון זאל מען אין איהר גאר פארגעסען — לאמיר בעסער זעהן דעם אומשולדיקען צו ראטעווען, קום אריין דערוויייל אין אנדערן צימער, רוה דיך אוים ביסט דאך ערשט פון'ם וועג...

מארקום. (שלאגט איהר איבער) וואס רוהען? איך וועל דען קענען אצונד איינרוהען? גוואלד וואס טהוט מען? וואס טהוט מען?

בתיה. וואס זאל מען טהון? אוודאי איז דאס ניט שעהן, מיך האט זיא גאר צום איבריגען דערהרגעט! איך האב שוין קיין כח ניט ארום צושלעפען זיך אויף דיא פיס, איך געה ארום פשוט וויא א צודולטע! נאר יעצט איז דאך שוין באלד נאכט, וואס קענסטו יעצט מאכען, רוה דיך אוים, שלאף דיך אוים, אונ מארגען וועלען מיר שוין זעהן וואס מיר האבען צו טהון; דערוויייל קום אריין, נעהם עפעס אין מויל אריין, ביזט דאך אוודאי הונגעריג, אט וועל איך געהן דיר צו גרייטען עפעס עסען וועכטו אריין קומען באלד? (זיא געהט אוועק רעכטס).

דריטע סצענע

מארקום. אלליין, בלייבט שטעהן פערטראכט — קוקט איהר נאך ביז וויא זיא געהט אוועק, ענדליך גיט ער מיט א מאהל א געשרייא) יא-ניין, איך געה ניט, מיר איז יעצט ניט אין זינען ניט צו עסען, ניט צו טרינקען, ניט צולעבען אפילו! (עטוואס גלאסענער) וויא הין געהט מען? עפעס קריכט עס מיר גאר ניט אין קאפ אריין, אז מירעלע זאל אזא זאך טהון, ווער ווייסט וואס דא האט געמוזט פארגעהן? (פויזע) וועהמען פרעגט מען איין עצה? ווער קען מיר דאס רעטעניש ערקלערען? (נאכדענקענד) — זאל איך?... איך האב אפילו קיינמאל אין דרינען ניט געגלייבט... נאר ביי אזא'נ אומגליק, שיינט מיר. מוז מען אפילו נאך אין גרעסערע נארישקייטען אויך גלויבען (שטעהט איניגע סעקונדען

פארטראכט, נאכהער מיט ענטשלאסענהייט שרייט ער) יאה! אזוי מוז עס זיין! איך בין א בעלן אפצו זוכען אצונד א קארטענוואַרפערען, צו א כישוף-מאכערען, זיא זאל מיר טרעפען וויא זיא איז. חאטשע איך האב קיינמאהל טאקע אין דיזען ניט געגלייבט, נאר יעצט מוז איך דאס פריוען. — יאה, געפונען מוז איך זיא! ווען דאס זאל מיר אפילו מיין לעבען קאסטען! (ער לאזט זיך געהן לינקס ארוים, בלייבט פלוצים שטעהן, ווענדעט זיך צו דעם צימער וויהין בתיה איז אריינגעגאנגען, אונ רעט מיט כעס) אה דוא שלעכטע פרויא מיין ניט אז דוא האסט מיך גענארט מיט דיינע גוטע ריירעלעך. מיט דעם וואס דוא האסט מיך פארזינדיגט אז דוא האסט אויך גרויסע יסורים דערפון, אה! איך קען דיך. אונ פערשטעה דיך גאנץ גוט! איך בין גאנץ זיכער, אז ניט אן דיין וויסען איז דאס געשעהן. איך ברענג יעצט אוים מיין פערמעגען, מיין לעבען, אונ מוז זיא געפינען, איך געה —... איך געה צו'נ א כישוף-מאכערען! —

(לויפט שנעל ארוים לינקס)

פערטע סצענע

פינפטעס ביל'ד

(דאס צימער ענדערט זיך — עס שטעלט פאר דאס געהיימע ציכער פון דער כישוף-מאכערען; א גרויסע טינקעלע ארקע, אויף דער מיט פון דער ארקע הייננט א קראקאדיל — רעכט'ס פון דער ארקע טרעפלעך וואס פיהרען ארויף צוא א כעקרעטנע טהיר! — לינקס א געוועהנליך קליין טהירעל —. אויף א ברייטען טיש ליגען א סך צוואנגען מיט מעסערם — קארטען ליגען צוא ווארפען אויף דעם טיש אין ווינקעלע שטעהט א פאמעלע, אונ עס הייננט א גרויסע זיפ — פערשיעדענע ארצענייא שטעהן אין א שאפקעלע; ביכער, שטיינער, קארעניעס פון ביימער, קוילען, ליגען אנגעלייגט —. אונטער דעם טיש — פון ביידע זייטען דער ארקע, שטעהן 2 סטאטאיען אין געשטאלט פון טייפלען. אין דער טיעף פון דער ארקע זעהט מען ארויס נאך א צימער, אין דער מיט שטעהט א צוויבער-שפיגעל; אונטער איהם ברענט א פייער, א גרויסער קעסעל שטעהט אונ קאכט זיך; ארום דעם קעסעל שטעהן אונ זיטצען מירליך אין רויטע-דעקאלטירטע קליידלעך, צופלאסען דיא האר, זייא האלטען בלעכענע קעסעלעך אין דיא לינקע הענדט, אונ אין דיא רעכטע — לאנגע ציטערנע לעפעל, זייא שטעהן אן

אלע מתוט פון דעם גרויסען קעסעל אונ מישען, אונ קלאזען אין דיא קליינע קעסעליך בייא זייא אין דיא הענרט, וועהרענד זייא טהון דיא ארבייט, זינגען זייא)

גיבער, גיבער,
ווייא א וויבער,
געהט דיא ארבייט פון דער האנד! —
שנעללער טהוט עס,
קאכט עס, זיד עס,
פארטיג מוז עס ווערען היינט,
מישט דעם כישוף אויך אריין! ⎫
שנעללער מוז עס פערטיג זיין! — ⎭ בים

(זייא זינגען עס עטליכע מאהל איבער ביז —)

פינפטע סצענע

(האצמיך קלאפט אן אין דער טהיר לינקס)

(איינע פון דיא מיידליך לויפט צו צום טהיריל) ווער קלאפט עס דארט?

האצמיך. (פון דרויסען) אוודאי האצמיך! קוקט מיך אן אונ קאכט וועטשערע, די ר. ז. מ. נ.! דיא באבע יאחנע איז דא אין דער היים?

מיידיל. ניין, וואס ווילסטו?

האצמיך. אבער איהר מיידליך זענט דאך יאה דא! איך וואלט געוואלט אז איהר זאלט מיר אפטהון א כישוף, אז, אז...אז דער רוח זאל מיר נעהמען!

מיידיל. ניין, דאס קענען מיר ניט, זאג וואס דוא ווילסט! —

האצמיך. ראשית וואלט איך געוואלט אז איהר זאלט מיר אפ טהון א כישוף אז מיין ווייב זאל אויף מיר ניט שרייען ד. ה. ז. מ. נ.! ס'הייסט איך וואלט מיר געבען אזא מין שמירכטץ אז ווען זיא וועט נאר אנהייבען צו לאזען דעם פיסק זאל איך איהר מיט דעם שמירעכטץ א שמיר טהון איבער דיא ליפען. זאל זיא שוין אויפין ארט חאפען אשטימעניש ד. ר. ז. מ. נ.! והשנית האב איך געוואלט בעטען אז איהר זאלט אפ טהון אזא מין כישוף אז פון אשטיקיל לייווינד וויא פיעל איך וועל מעסטין זאל זיך עס צו ציהען אלע מאהל מעהר, אזוי אז עס זאל ארויס 96 מאהל מעהר איילין, אונ נאך אללעמען זאל עס בלייבען בייא מיר. איך זאל עס ווידער פארקויפען אונ איבער נייעס נעמען געלד דערפאר.

מיידיל. שעהן דאס קענען מיר. נאר צום ערשטען מוזען מיר פערבינדען דיא אויגען (זיא רופט צוא נאך א מיידיל וועלכע געהן צו זאמען ארויס פערבונדען איהם דיא אויגען).

האצמיך. (פון דרויסען) מעג איך מיט מיר ניט נעהמען דאס קעסטעלע מיט סחורה אויך? ווארום איך האב מורא אז איהר זאלט מיר ניט אפ טהון א כישוף אז עס זאל מיר ניט בלייבען איין זאקען בענדעל, ה. ר. ז. מ. נ.?

מיידליך. נישקשה האב קיין מורא ניט! קום אריין, (פיהרען איהם אריין כאר בינדענער הייד).

האצמיך. (טהוט עטליכע טריט וויא מיט מורא) אוי אוי! וויהין פיהרט איהר מיך? איהר ווייסט אז איך הייב שוין אן מורא צו האבען — (זייא פיהרען איהם וויטער) שטעהט, ה. ר. ז. מ. נ.! מיר דאכט זיך אז דיא ערד שפאלט זיך אונטער מיר! הערט מיך שוין אויף צופיהרען איך האב אווייב מיט א כך קינדערליך ה. ר. ז. מ. נ.!

מיידליך. נאר אן מורא, ווארט, אט וועלען מיר דיר אויפבינדען דיא אויגען וועסטו זעהן וויא דוא ביסט דא, (זייא בינדען איהם אויף, ער קוקט זיך ארום אויף דיא פערשיעדענע בילדער אונ ווערט דערשראקען).

האצמיך. (מיט א געשרייא) טפוא! ה. ר. ז. מ. נ.! וויא בין איך דא אריינגעפאלען צווישען שלענג אונ העקדעשין! (ער פאטשט מיט דער פאלע אויף דיא בילדער) א האש, קליפות! (וויזט אויף דיא שלאנג-בילדער) קוק אן א מויל! ער קען מיך נאך איינשלינגען מיטן קעסטעלע סחורה, איך בין אייך שוין מוחל. געהט אייך שוין מיט אייער כישוף, איך דארף שוין ניט קיין כישוף! מיין ווייב וועט שוין מעגען אויף מיר שרייען ה. ר. ז. מ. נ.!

מיידליך. ניין, ניין, אז מיר האבען אנגעהויבען מוזין מיר שוין ענדיגען, (צום אנדערין מיידיל) גיב אהער א שעריל!

האצמיך. ווער איז מיר! צו וואס טויג אייך א שעריל?

מיידליך. מען דארף דאך אונטער רעזירען מיט עטליכע האר!

האצמיך. (וויא דער שראקען) פון וואנען? אפשר פון דער בארד זאל איך גאנץ היטען!

מיידיל. ניין, פון דער פאה! —

האצמיך. נא דאנקען גאט וואס האטש ניט פון דער בארד, ווייל מיין פלויניתטע דארף זעהר נעהטיג האבען מיין בארד!... נאר זאגט מיר איך בעט אייך וואס טויג אייך האר? אט האט איהר דאך אייגענע האר (נעהמט זייא אן בייא דיא צעפ אונ ווייזט זי א)

מיידיל. ניין מע מוז דווקא האבען פון דיינע האר.

האצמיך. נא נעהמט זשע אייך מעהר ניט וויא 3 האר, הערט איהר? שלשה פעמים זאג איך אייך. מיין ניט וויא 3 ווארום אהאר קאסט געלד ד. ר. ז. מ. נ.! דאס איז אויסלענדערשע האר! איהר הערט? (מיידליך שעהרין איהם אפ דיא רעכטע פיאה אין גאנצען) נא איהר האט אייך שוין גענומען האר?

מיידיל. יאה.

האצמיך. אבער מעהר ניט וויא 3 אנא לאמיך זעהן (נעמט זיך צו דער לינקער פאה, צעהלט איבער, און געפינט אלע האר, ער וויל אננעהמען דיא רעכטע פאה, און וויא ער געפינט זיא ניט, האפט ער זיך אויף מיט א וויינענדיק געשרייא) וועה איז מיר! וואס האט איהר געטהון? ד. ר. ז. מ. נ.! מיט אייך אין איינעם! (קלאפט מיט'ן פיס אין פאל) מיין פאה זאל מיר זיין דא אויף דעם ארט? קוקט מיך אן, איך האב דען א יודיש פנים? האט יהמנות אויף דער אנדערער פאה זיא איז נעביך געבליבען איין אלמנה, זיא האט ניט דאס פאריל צו זיך (מיידליך צולאכען זיך שטארק) אוי וויא! דאס הארץ האט מיר אבער געזאגט אז איך זאל אהער ניט ארין געהן. — פלוצלונג טראגט מיך אן דער רוח איך זאל אהער אריינגעהן זעהן צו מירעלע איז דא ניטא! געהט אייך שוין מיט אייער כישוף, אז גאט זאל געבען איהר זאלט אזוי פאר כישופט ווערין אז עס זאל פון אייך ניט בלייבען קיין איין זאקען-בענדיל! ד. ר. ז. מ. נ. מיט אייך אין איינעם! (הייבט אן צו לויפען הין און צוריק) וויא איז דיא טהיר? דיא טהיר וויא איז?!

מיידליך. נא, און זאקען-בענדליך? האצמיך, פאר אונזער כישוף ווען וועסטו אונז געבין?

האצמיך. אז עס וועט מיר אויף וואקסען דיא אנדערע פיאה וועל איך אייך דעמאלס געבין זאקענבענדליך! (חאפט דאס קעסטעלע לויפט שנעל ארויס. מיידליך בעלייטען איהם מיט א געלעכטער)

זעקסטע סצענע

מיידיל. (צו דיא איבריגע מיידליך) איהר האט געהערט קינדער וואס פאר א נאמען ער האט דא אנגערופען? "מירעלע!" איהר האט זיא שוין געזעהן דאס מיידיל וואס דיא באבע האט נעכטען אהער געבראכט?

2-טע מיידיל. ניין, זיא איז פארשלאסען אין דער באבעס סעקרעטנע צימער.

1-טע מיידיל. אצונד וועלין מיר שוין האבען א נייע חבר'טע?

2-טע מיידיל. וויא אזוי? אז זיא ליגט פארשפארט, מעלאזט זיא אפילו אויף דער גאס ניט ארויס.

1-טע מיידיל. איך קען זיא דיר ווייזען ווייל איך בין שוין דא לענגער וויא זיהר ווייס איך שוין דעם סעקרעט וויא אזוי מע קען אריינגעהן אהין אין צימער, אויב דוא ווילסט קום מיט מיר איך וועל אויף עפענען דאס צימער, און מיר וועלען זיא ביידע אהער ארויספיהרען, קום! (צווייא מיידליך געהן ארויף אויף דיא טרעפליך רעכטס. קעהרין זיך אום באלד צוריק מיט מירעלען).

זיבעטע סצענע

מירעלע. (קוקט זיך ווילד און דערשראקען ארום — ענדליך זאגט זיא מיט א ציטערענדע שטימע) ווער זענט איהר? וויא בין איך דא?

מיידליך. שרעק זיך ניט אזוי ליעבעס קינד! מיר זענין אויך אזוינע מענשען וויא דוא דערצעהל אונז וויא קומסטו אהער?

מירעלע. דיא מומע האט מיך אהער געבראכט!

מיידיליך. יאה, דא וואהנט טאקע דיין מומע דיא באבע יאחנע.

מירעלע. נא, און ווער זענט איהר?

מיידיליך. מיר זענין דיינע שוועסטערליך.

מירעל. (קוקט זייא נאך אמאהל ווילד אן) ניין. איהר זענט ניט מיינע שוועסטער און זיא איז ניט מיין מומע (יאמערענד) אה פאטער! ליעבער פאטער וויא ביסטו?...

מיידיל. דערצעהל אונז נאר ליעבעס קינד וויא קומסטו אהער? אפשר וועלען מיר דיר קענען העלפען.

מירעל. (וויא פערווירט) העלפען?... (זינגט)

בארימען קען זיך יעצט אי איינער ניט,
דעם מענשענס הילף האט מיר נאר געשאדט,
ניין, גוטס האט מיר נאך קיינער ניט,
אה, העלפען קען מיר נאר איין גאט,
וואס קען איך אייך דערציילען ווייטער;
געקומען זענין שלעכטע לייט,
פארפיהרט האבען זייא מיין טרייען פאטער,
אוועקגעפיהרט פון מיר גאנץ ווייט,
שוועסטערליך פיינע!
פריידנען מיינע!

פרענט. מיך גאר ניט וואס מיר איז געשעהן –
מיין שמערץ קאנט איהר גאר ניט פערשטעהן –
העלפען קענט איהר מיר ניט צו מיין געוויין !

מיידליך. וויין ניט, ערגער דיך ניט גוטע זעעל,
דערצעהל אונז ווייטער דערצעהל ! דערצעהל !

מירעלע. וועקט ניט מיין שמערץ !
גאנץ טיעף אין הערץ,
ליגט עס אט דא, אט דא ! . . . :

מיידליך. וויין ניט, ערגער דיך ניט . . . . א' ז' וו'

מירעלע. וועקט ניט מיין שמערץ . . . . א' ז' וו'

1-טע מיידיל. דערצעהל אונז ווייטער ליעבעס קינד, וואס מיט דיר איז געשעהן ? –

מירעלע. מעהר קען איך אייך גאר ניט זאגען, איך בין אומגליקליך ! דאס וויים איך אונ מיין גאר ניט, (אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען).

1-טע מיידיל. קינדער ! איהר הערט ? דיא באבע יאחנע קומט אן לאמיר זיא גיך ארויספיהרען צוריק אין צימער, דיא באבע יאחנע זאל דערפון גאר ניט וויסען. (פיהרען זיא ארויף צוריק אויף דיא טרעפליך, קעהרין זיך באלד צוריק. נעהמען זיך ווידער צו זייער ארבייט אונ זינגען).

אכטע סצענע

מיידליך. גיבער, גיבער,
וויא א וויבער,
געהט דיא ארבייט פון דער האנד ! א' ז' וו' . . .

ב. יאחנע. (פון יענער זייט טהיר) וואס טהוט איהר ? וויא געהט אייך דארט ?

מיידליך. (פון אינעווייניג) מיר וועלען אייך שטעלען צופרידען !

ב. יאחנע. (פון דרויסען) וואסזשע געדויערט עס פארט ?

מיידליך. (פון אינעווייניג) עס דארף נאך אביסעלע זידען,

ב. יאחנע. גיכערט זשע קינדער,

מיידליך. באלד באלד !

ב. יאחנע. געשווינדער, געשווינדער !

מיידליך. באלד באלד . . . . .
גיכער גיכער . . . . . א' ז' וו'

ניינטע סצענע

(וועהרענד דיא מיידליך זינגען אפ קומט אריין דיא באבע יאחנע)

באבע. קינדערליך, געהט אריין אין דער פינצטערער-קאמער, אונ נעהמט אייך צו אייער ארבייט (מיידליך פערליערען זיך אין דער טיעף פונ'ם צימער – באבע יאחנע קוקט זייא נאך ביז זייא געהן אוועק נאכדעם גיט זיא א געשרייא אליקום !

צעהנטע סצענע

אליקום. (לויפט אריין אויף דיא שפיץ פינגער) וואס איז באבעניא ?

באבע. האסטו מירעלען גוט פערשפארט ?

אליקום. הא, הא ! אבער גאנץ גוט ! זיא וועט פון דארט אזוי גיך ניט קענען ארויס !

באבע. ווען נעהמסטו זיא צו פון דאנען ?

אליקום. מארגען פארטאג !

באבע. האסטו דען שוין א קונה ?

אליקום. יא באבעניא, מיינער א בעסטער גוטער פריינד פון סטאמבול איך האב מיך שוין אפילו אויסגעגלייכט מיט דער פרייז.

באבע. וויא פיעל נעהמסטו ?

אליקום. 50 לירעס ! –

באבע. כ'איז אפילו אביסעלע וועהניג, נאר בקיצור, אבי נעהם זיא שוין צו דוא ווייכט דאך אז זיא טאר זיך דא לאנג ניט געפינען.

אליקום. איך וויים, איך וויים באבעניא, מארגען פארטאג פיהר איך זיא צו צו דער שיף, אונ נעהם אפ דאס געלד, אונ א גוטען טאג מיט דער קאפאטע ! (אין דעם מאמענט הערט מען קלאפען אין דער טהיר פון דער לינקער זייט).

באבע. אליקום, מיר דאכט אז מען קלאפט ? געה נאר גיב אקוק ווער איז דאס דארט (אליקום געהט צו צו דער טהיר, קוקט זיך איין אין דער שפארינע,

לויפט אויף דיא שפיץ פינגער צוריק אונ ראכט איהר איין אין אויער).

אליקום. באבע! מארקום! כירעלעם האהן איז דא!...

באבע. מארקום? טראגושע זיך גיכער אפ פון דאנען ער זאל דיך דא ניט טרעפען נא גיכער! (זיא זעצט זיך אנידער ביים רויטען טיש וויא דיא קארטען זענען צו ווארפען).

אליקום. הערט אויס באבע. איך האב אייך צו זאגען א גייטיגע זאך, מען האט מיר איבערגעגעבען אז מארקום טראגט שטענדיג ביא זיך מירעלעס בילד, איינגעפאסט אין א גאלדענעם מעדאליאן מיט ברילליאנטען זאלט איהר זעהן מאכען אזא מין כישוף אז דער מעדאליאן זאל אריינקריכען צו אייך אין קעשענע איהר פארשטעהט?...

באבע. גוט גוט, נא געה שוין גיכער ארויס אונ פארשליס דיא טהיר כדי קיינער זאל ניט קענען אריינגעהן ביז ער וועט אוועקגעהן, אונ טאמער וועט עמיצער וועלען אריינגעהן זאלסטו זאגען אז איך בין ניטא אין דער היים! געה. (אונ לויפט ארויס רעכטס)

עלפטע סצענע

מארקום. (בלייבט שטעהן פערוואונדערט ביא דער טהיר, אונ נאך איינגע מינוטען ער בעטראכט דאס צימער, געהט ער צו נעהנטער צו דער באבע אונ זאגט) איהר זענט עס טאקע דיא כישופמאכערין אליין?

ב. יאחנע. (ענדערט איהר שטימע, אונ פרעגט איהם מיט א צוציגען ברייט קול) יאה! וואס ווינשט איהר מיין העררי?

מארקום. איך בין געקומען צו אייך איהר זאלט מיר ווארפען קארטען, דיא ווארהייט וועל איך אייך זאגען, אז איך האב קיינמאהל אין דערינען ניט געגלייבט נאר יעצט וויל איך מיך איבערצייגען.

באבע. (מיט דעם זעלבען צוצויגען קול) האט איהר ניט געגלייבט וועט איהר גלייבען נאר עס וועט אייך טהייער קאסטען.

מארקום. פון געלד, באבע, איז דא גאר קיין רעדע ניט, עס מעג מיך קאסטען וויא פיעל ס'איז אבי איהר זאלט מיר נאר טרעפען.

באבע. נא נעהמט זשע ארויס אזילבער קערביל, אבער א רענדיל, אונ בעשפייט עס 3 מאהל אונ שניידט דערמיט דיא קארטען — דערנאך זאלט איהר ארויס נעהמען פון דיא קארטען א דאמע, פון אזא קאליער וויא אייער פערזאהן איז אזוי וועלכע איהר ווילט טרעפען אונ זאלט זיך אויף איהר פערטראכטען, (מארקום טהוט אלסדינג אזוי וויא זיא הייסט איהם, נאכדעם נעהמט זיא אונ

מישט איבער דיא קארטען לייגט זייא אויס אויפ'ן טיש, אונ שעפטשעט דער ביא מיטן מויל. אונ אז זיא האט שוין אויסגעלייגט דיא קארטען קוקט זיא איינגע מינוטען אויף מארקוסען אונ איינגע מינוטען אויף דיא קארטען — גיט א זיפץ אונ זאגט) זעהט איהר, איהר זענט נאך אזוי יונג, אונ האט שוין פיעל צרות... אך! א שווערער וועהטיק פרעסט אייך דיא ברוסט, דיא קארט ווייזט אז איהר האט אבענקעניש נאך א פערזאהן וואס איהר טראגט איהר בילד איינגעפאסט אין א גאלדענעם מעדאליאן, נאר איך וויים ניט צו דאס איז א געליעבטע צו א כלה

מארקום. (קוקט זיא אן פערוואונדערט) יאה באבע — א כלה. —

באבע. א כלה? (מיט א שמייכעל) זעהט איהר, איך האב אייך שוין אביסעל געטראפען (זיא נעהמט צונויף דיא קארטען, מישט זייא נאך אמאהל איבער. הייסט איהם ווידער איבערשניידען מיט א רענדיל, לייגט זייא ווידער אויס אויפ'ן טיש). אט זעהט איהר מיין ליעבער העררי, דא פאלט אייך דיא קארט אז איהר דארפט מאכען א רייזע, צו אפשר האט איהר זיא שוין געמאכט, דאס וויים איך ניט, נאר גיכער ווייזט אויס אז איהר דארפט זיא ערשט מאכען.

מארקום. (איבעראשענד) יאה באבניא, עס איז אלסדינג אמת!

באבע. (שמייכילט) איהר האט ניט אזוי וואס איבערצוראשט צו זיין מיר זענען ניט קיין מלאכים, אונ ניט קיין שרפים, מיר זאגען נאר וויא אין פסוק שטעהט, אונ ווייטער גאר ניט (טהוט א שמעק טאבאק).

מארקום. באבניא קענט איהר מיר אפשר ניט טהון א כישוף דיא פערזאן אליין אראפ צובריינגען אהער? איך וועל אייך באצאהלען וויא פיעל איהר ווילט אבי איך זאל זיא שוין דא זעהן.

באבע. ניין דאס קענען מיר ניט, דאס איז ניט אין אונזער מאכט. איך קען אייך ווייזען דער פערזאנ'ס נאהמען, אונ איהר בילד אין דעם צויבער שפיגעל, נאר מיט דער בעדינגונג אז קוים וועט דאס בילד זיין ענדליך צו דעם וואס איהר טראגט ביא זיך אינעם מעדאליאן זאל דער מעדאליאן געהערין צו מיר.

מארקום. (אונ געדולד) ניט נאר דער מעדאליאן נאר מיין גאנץ פערמעגען.

באבע. נא קומט זשע אהער אונ שטעלט אייך דא אנידער (זיא מאכט מיטן שטעקן אין דער רעכטער זייט א קרייז, שטעלט איהם אנידער אין דער מיטט, אלליין שטעלט זיא זיך אין דער אנדערער זייט אונ זאגט).

ביי א נאכט פינסטער אין גרויסען וואלד
זעה איך פאר מיר א שרעקליך געשטאלט
ניט דאר, ניט הויך

נִיט גְרָאבּ , נָאר מִיט אַ בּויךְ
אַךְ קָארְנוּסֶע , דוּא קָארְנוּסֶע
בֶּעוַוייז דִיךְ , מִיט דַיין צוֹיבֶּער כּוֹסֶע
אוּנ דוּא גְרוֹיסֶער אַשְׁמְדַאי
גִים אָן דִיא כּוֹסֶה אוֹיפְּ־סְ־נַייא
אִין דֶעם נָאהמֶען פוּן 1—2—3

(זיא שרייבט מיטן שפיץ שטעקן אויפ'ן קראקדיל , אין דעם מאמענט , געהט ארויס דער נאהמען „מירעלע" מיט רויטע בוכשטאבען)

מארקוס. אָה מִירֶעלֶע !

באבע. איהר הָאט נִיט אַזוֹי וָואס אִיבֶּערְרַאשְׁט צוּ זַיין , קוּמְט אוּנ טְהוּט אַייךְ אָן דֶעם מַאנְטֶעל (זיא גיט איהם אלאנגען שווארצען מאנטעל) אִיהְר זָאלְט אַייךְ פֶּערְדֶעקְען מִיט אִיהם דָאס גַאנְצֶע פְּנִים , נָאר דִיא אוֹיגֶען מֶעגְט אִיהר לָאזֶען פְרַייא אוּנ אִיהר הַאלְט אִין אַיין קוּקען נָאר אִין דֶעם ; פִּיגֶעל טוּנְקְט אַיין דֶעם מִינְדְסטֶען פִינְגֶער אָט אִין דֶעם וַוסער (גיט איהם אגלאז מיט אקאלעמיטנע וואסער) אוּנ וַואשְׁט אַייךְ אוֹים דִיא אוֹיגֶען (ער טהוט אללעם וויא זיא הייסט איהם) יֶעצְט קוּקְט אִין שְׁפִּיגֶעל , נָאר אֵיין זַאךְ מוּז אִיךְ אַייךְ פָארוֹיס זָאגֶען ; וָואס אִיהר וֶועט זֶעהן זָאלְט אִיהר שְׁוַוייגֶען , נִיט אוֹיסְרֶעדֶען אֲפִילוּ אַ הַאלְבּ וָוארְט , נִיט קֵיין רִיהר זִיךְ טְהוּן בִּיז אִיבֶּערֶען כִּישׁוּף , אוּנ טָאמֶער וֶועט אִיהר נִיט פָאלְגֶען , וֶועל אִיךְ דֶערְנָאךְ נִיט שׁוּלְדִיג זַיין אַז עֶס וֶועט אַייךְ גֶעשֶׁעהְן עֶפֶּעס אַיין אוּמְגְלִיק , דָאס לָשׁוֹן קֶען אַייךְ נָאךְ חָלִילָה אָבְּגֶענֶעהמֶען ווערֶען .... קוּקְט זְשֶׁע גְלַייךְ אוּנ שְׁוַוייגְט , (מאכט ווידער א קרוג , שטעלט איהם אין דער מיט , נעהט צו צום שפיגעל , אונ זאגט דעם פריהער גען שפראך „ביא נאכט פינצטער .... א. א. וו. זיא מאכט פינצטערער דאס ליכטיקייט אין צימער , אזוי אז מארקוס זעהט ניט וויא ד ר שפיגעל צו נעהמט זיך , אונ עס בעהיי[...] זיך מירעלעס קאפ. — מארקוס הייבט אן צו ציטערען , דער שפיגעל ווי[...] ווידער גאנץ , אונ דאס בילד פערשווינדערט , עס ווערט ווידער לעכטי[...]

מארקוס. אָה ! אָבֶּער נַאטִירְלֶעךְ וויא וויא לֶעבְּט , אָה אִיךְ וַוייס גָאר נִיט בַּאבִּינְיָא[...] וָואס אַייךְ צוּדַאנְקֶען , אָה ! וֶוען איהר קֶענְט מִיר נָאךְ זָאגֶען בַּאבֶּע וויא [...] אִיז עֶרְגֶעץ ? ...

באבע. נֵיין , דָאס קֶען אִיךְ נִיט , אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַזוֹי אוֹיךְ צוּ פִיעל גֶעוִויזֶען .

מארקוס. אִיךְ דַאנְק אַייךְ זֶעהר בַּאבִּינְיָא , (נעהמט ארויס דעם מעדאליאן — גיט איהר) נָאט אַייךְ דֶעם מֶעדַאלְיָאן , אִיךְ פָאהר יֶעצְט אַוֶועק אִין דֶער וָועלְט זוּכֶען

זִיא , אוּנ אַז גָאט וֶועט מִיר נָאר הֶעלְפֶען אִיךְ וֶועל זִיא גֶעפִינֶען , מֶעגְט אִיהר זַיין זִיכֶער אַז אִיךְ וֶועל אִין אַייךְ נִיט פַארְגֶעסֶען — דֶערְוַוייל אַדְיֶע (לויפט שנעלל ארויס לינקס).

צוועלפטע סצענע

באבע. (שרייט) אֶלְיָקוּם !

אליקום. (לויפט אריין אויף דיא שפיץ פינגער) נָא בַּאבִּינְיָא , וָואס הֶערְט זִיךְ מִיטְ'ן מֶעדַאלְיָאן ? ...

באבע. (לאזט איהם ניט אויסרעדען) רֶעד אִיצְט נִיט קֵיין סַךְ , גֶעה שׁוֹין אוּנ נֶעהם צוּ מִירֶעלֶען פוּן דַאנֶען , זִיא טָאר זִיךְ דָא אַיין אוֹיגֶענְבְּלִיק נִיט גֶעפִינֶען פֶערְשְׁטֶעהְסְט ? וַוייל עֶר וֶועט זִיא שׁוֹין אָנְהוֹיבֶּען צוּ זוּכֶען , זֶעה זְשֶׁע וויא מֶעגְלִיךְ שְׁנֶעלל זִיא צוּ עֶקְסְפְּדִירֶען , וָוארוּם מִיר שְׁטֶעהְן יֶעצְט אִין אַ גְרוֹיסֶער סַכָּנָה !

אליקום. יָא , יָאה , אִיהר הָאט רֶעכְט בַּאבִּינְיָא , אָט גֶעה אִיךְ שׁוֹין , (ער געהט ארויף אויף דיא טרעפלעך צום סעקרעטנע צימער — מען הערט מירעלעס קול פון אינוועהניג).

מירעלע. וִויהִין פִיהְרְט אִיהר מִיךְ ?

אליקום. (פון אינוועהניג) קוּם , קוּם ! מֶען וֶועט דִיר שׁוֹין דֶערְצֵיילֶען וִויהִין !

דרייצענטע סצענע

(אליקום פיהרט ארוים מירעלען — ער שלעפט זיא איבערען צימער).

מירעלע. (מיט אגעוויין) וִויהִין פִיהְרְט אִיהר מִיךְ ? וָואס ווִילְט אִיהר טְהוּן מִיט מִיר ?

אליקום. (מיט אגעשרייא) שְׁטוּם , דוּא כַּלְבִּיטֶע ! (שלעפט זיא ווייטער , מירעלע ראנגעלט זיך)

מירעלע. (מיט אוויינענדיק געשרייא) מוּמֶענְיָא !... הָאט רַחֲמָנוּת !... גְוַואלְד ! — וִויהִין שְׁלֶעפְּט מֶען מִיךְ ? ! אוֹי ! אוֹי !...

(ווערענד אליקום שלעפט מירעלען , בעווייזען זיך דיא מיידליך אין דער טיעף פינ'ם צימער , אונ זינגען „גיבער , גיבער" אינ ווערענד מירעלע טהוט דעם לעצטען געשרייא „אוי !" לאזט זיך דער פארהאנג שנעל אראפ).

פערטער אקט

ערשטע סצענע

זעקסטעס בילד

שטעלט פאר א גרויס קאפע—הויז אין קאנסטאנטינאפאל , א סך

צימער מיט קאלאנעס און פארהענגען פע־ליערען זיך אין דער טיעף, א ס[illegible] לאמפען און א גרויסער הענג־לייכטער בעלייכטען דיא צימער, לינקס אויף א גרויסען דיוואן זיטצען אכט טירקען דיא פיס אונטער זיך, א טהייל רייכע־רען לולקעס, א טהייל זופען פון נארגילעוען, א טהייל טרונקען פון שאהלען קאפע און שפיעלען אין ביינדליך, אינעם גאנצען קאפע־הויז שטעהן פיעל טישלעך, נעבען יעדען טישעל זיטצען פערשיעדענע מענשען, א טהייל שפיעלען אין קארטען, א טהייל אין שאך, א טהייל טרינקען קאפע, לייענען צייטונג; קעלנערס לויפען ארום צו דיא טישלעך און בעדיענען — רעכטס נעבען א טישעל זיצט מארקוס מיט א רייזע טאש אויף דעם אקסעל, נעבען איהם אויפ'ן טישעל שטעהט א גלאז ביער, ער זיצט פערטראכט און לייענט א צייטונג, טירקען זינגען)

מיר דאנקען גאטט!
וואס ער האט
אונז אליין אויסגעקליבען פון דיא אומות (אלע), אללאה!
אין ים דעם טיעפען
טהוען זיך פארטיעפען
אונזערע שיפען (אלע) אללאה!
באשיצען באשיצט זייא
באשיצען באשיצט זייא
נאר דוא אליין —
אונזער קלונג —
אוי דיא שארפע קלונג
טאהר זיך נים, אהן בלוט — אין דער שייד צוריק
אומקעהרין זיך ליידיג — אללאה

צווייטע סצענע

(עס קומט אריין א גימנאזיסט, און ברעכט זיך אויף דער ערד ער ענדיקט, נעהמט צונויף אויף דעם טעציל געלד און געהט אוועק)

דריטטע סצענע

(עס קומט אריין א פאהקוס'ניק — זינגט)

מיין קונסט איז ניט קיין בלינזעקייט
עס בעשטעהט נאר אין געשווינדיגקייט
איך מאך עס פאר דעם גאנצען עולם פראנק און פרייא! —
אפען אהן א דעקעלע;
נאר מיט מיין צויבער שטעקעלע
זאג איך נאר איין מאהל 1—2—3;
פערביטען זיך שעהן
דיא זאכען אליין
איך ריהר מיך גאר ניט צו צו זייא...
זייא הערין מיין ווארט
באלד אויפ'ן ארט
ווען איך זאג אללע־מארשע!

(בעוויזט אללערלייא פאקסטען — נעהמט צונויף געלד, געהט אוועק)

פערטע סצענע

(עס קומט אריין א ציגאנער און טאנצט)

פינפטע סצענע

(אים מיטען ווערהרענד דער ציגיינער טאנצט קומט אן האצמיך, ער בלייבט שטעהן קוקענדיג אויפ'ן ציגיינער, ער טאנצט אויך אונטער צו ביסלעך, און ווערהרענד דער ציגיינער האט אפ געטאנצט געהט ער צו צו אלע טישלעך זינגט)

קויפט זשע קויפט דייטשעלעך
שטעקעלעך באטשעלעך
קלויבט אייך אוים וואס אייך געפעלט:
פעדערען שטאהלענע,
הענטלעך געמאהלענע,

טריפוואקס — גאר איינס אין דער וועלט,
ביכליך גאמיצין,
צונגארענשפיצין,
אייך צו ליעב נעהמט פאר האלב געלט! —

עולם. (לאכען איהם אוים) דיין רעדען איז פיסט!
דיין טענהן אומזיסט!
אומזיסט איז דיין טאנצען דיין לויפען! —
דול קיין קאפ, דול ניט!
מע דארף ניט, מע וויל ניט׳
מע האט ביי דיר ניט וואס צוקויפען! —

האצמיך. (געהט צו צו איין אנדער טישיל) קויפט פיינע לייטעלעך;
מעסערליך, ביימעלעך,
קלויבט אייך אוים, וואס אייך געפעלט:
געשטיקטע פאנטעפעלך,
אונ אויער-לעפעלעך:
ציינ־שטעכערס איינס אין דער וועלט! —
קנעפלעך מיט דימענטען,
ליידערנע רימענטען,
אייך צו ליעב נעהמט פאר האלב געלד!

עולם. דיין רעדין איז פוכט... א. א. וו.

האצמיך. (ביא אין אנדער טישיל) קויפט אייך, פאר מיידעלעך:
שפילקעליך, ניידעלעך,
קלויבט אייך אוים, וואס אייך געפעלט:
זייפעלעך, שוועמעלעך,
בערשטעלעך, קעמעלעך,

מאנדיל־איל איינס אין דער וועלט!
אויך גאנצע פעקעלעך,
טיכעלעך, זעקעלעך,
אייך צו ליעב נעהמט פאר האלב געלד! —

עו״ם. דיין רעדין איז פו״ט... א. א. וו.

האצמיך. (קוקט זייא אן ב״יז) שאט! נאר, אהן א גוואלד,
איך געה אוועק באלד,
איך מעג שוין פון דאנען אנטלויפען;
איך דערקען אין זייער פנים,
אז זייא זענען קבצנים,
זייא האבען פאר וואס ניט צו קויפען! —

האצמיך. איך זעה ארוים אז ביי די רויטע יארמילקעס וועל איך ניט לייזען אפארע (ער געהט צו צו־נ־איין טישעל וויא עס זיטצען ארום מענעשען אונ שפיעלען אין קארטען) טאמער וועלען די הערען עפעס קויפען? — מעסערליך זיידענע שנירעלעך — צו די קארטין קומט עס צונוטץ — טאמער פארשפילט איינער וועט ער זיך האבען מיט וואס אויף צו הייגען אדער קוילען זיך — נא? — קיינער רופט זיך ניט אן — (ער ווענדעט זיך צום טישעל וויא מארקוס זיצט א נ ליינט צייטונג) אט יענער וואס זיצט ביא דעם טישעל וייזט אוים אפיינער יונגער מאנטשיק ער וועט ביא מיר קויפען (ער בייגט זיך אן עפינט דאס קעסטעלע נעהמט ארוים אטאבאטשניצע) מיין ליעבער הערר! אט די טאבאטשניצע וועל איך אייך פארקויפען גאנץ וואלוויל, חאטש זיא קאסט מיך טהייער אונ איך דער לייג צו דעם, פארגעסט ניט אז ס׳איז א ביינערנע טאבאטשניצע אונ דער ביין איז פון דעם שור הבר — קוקט אייך צו מיין הערר; (ער דערזעהט מארקוסען אונ רעדט ווייטער) זעהט ג.ה.ר! — אט די טאבא — (ער קוקט איהם אין פנים) אט די טאבא — באטא — טאבא — בא — בא! דאכט מיר מארקוס ד. ר. ז. מ. נ. אויב איך האב ניט קיין טעות אי דאס מארקוס?

מארקום. (קוקט זיך צו איבערראשט) האצמיך? —

האצמיך. — יאה האצמיך אונ קאכט וועטשערע דער רוח זאל מיך נעהמען; —

מארקוס. — וָואס טְהוּסְטוּ דָא הָאצְמִיךְ! — וְויא קוּמְסְטוּ אַהֶעו־?

האצמיך. וָואס הֵייסְט וְויא אִיךְ קוּם אַהֶער, מַיין סְחוֹרָה גֶעהט אָן אִין דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט, אַקֶעמֶעלֶע, אַבַּארְשְׁטֶעלֶע, אַמֶעסֶערִיל דַארְף מֶען אוּמֶעדוּם, אָבֶער וְויא קוּמְט אִיהר אַהֶער ד. ר. ז. מ. ג.

מארקוס. דוּא הָאסְט דָאךְ אַוַודַאי גֶעהֶערְט פוּן דֶעם אוּמְגְלִיק וָואס מִיךְ הָאט גֶעטְרָאפֶען; אִיךְ פָאהר אַרוּם זוּכֶען מִירֶעלֶען מֶען זָאגְט אַז זִיא דַארְף זַיין הִיא,

האצמיך. פוּן וַואנֶען וֵוייסְט אִיהר אַז זִיא אִיז דָא? —

מארקוס. אִיךְ בִּין אַרוּמְגֶעגַאנְגֶען פֶערְצְוֶוייפֶעלְט אִיךְ הָאבּ נִיט גֶעווּסְט וָואס פְרִיר צוּ טְהוּן — בַּתְיָה הָאט מִיר גֶעזָאגְט אַז זִיא אִיז עֶרְגִיץ אַנְטְלָאפֶען, וָואס דָאס אִיז מִיר שְׁוֶוער צוּ גְלֵייבֶּען — וִוידֶער דִיא כִּישׁוּפְמַאכֶערֶען הָאט...

האצמיך. (לאזט איהם ניט אויסרעדען — גיט זיך א חאפּ אויף מיט א געשרייא) אוֹי וֶויעה פוּן דֶער כִּישׁוּפְמַאכֶערֶען זָאלְט אִיהר מִיר גָאר נִיט דֶערְמָאנֶען, טְהוּט אַ קוּק וְויא זִיא הָאט מִיךְ אוּמְגְלִיקְלִיךְ גֶעמַאכְט (ער ווייזט איהם אויף דער אפגעשוירענער פאה) עֶטַייטְשׁ אִיךְ בִּין דָאךְ גֶעבְּלִיבֶּען הִינְקֶעדִיג אוֹיף אֵיין פֵּאָה, ד. ר. ז. מ. ג.!

מארקוס. (הערט כמעט ניט וואס ער רעדט) קוּרְץ, אִיךְ בִּין אַרוּמְגֶעלָאפֶען וְויא דוּלל אוּנ הָאבּ נִיט גֶעוואוּסְט וָואס פְרִיעֶר צוּ טְהוּן; צוּ זָאל אִיךְ לוֹיפֶען אַרְבֵּייטֶען אַז ר׳ אַבְרָהָמְצִי זָאל בֶּעפְרַייט וֶוערִין, צוּ זָאל אִיךְ לוֹיפֶען זוּכֶען מִירֶעלֶען, אִין דֶער גְרֶעסְטֶער פֶערְצְוֶוייפְלוּנְג אִיז מִיר דִיא יְשׁוּעָה אַלֵיין גֶעקוּמֶען אִין דֶער הַאנְד, אִיךְ קוּם אַמָאהל אִין דֶער פָּאלִיצֵייא, גִיט מֶען מִיר צוּ וִויסֶען אַז ר׳ אַבְרָהָמְצִי אִיז בֶּעפְרַייט גֶעוָוארֶען אוֹיף דֶער גַאראַנְטִי פוּן דֶער עֶטָאט וָואס הָאבֶּען גֶעגֶעבֶּען חֲתִימוֹת אַז עֶר אִיז אַיין עֶהרְלִיכֶער מַאנְן.

האצמיך. (מיט א פרייד) וָואס? ר׳ אַבְרָהָמְצִי אִיז בֶּעפְרַייט גֶעוָוארֶען? (ער קלאפּט אין טישעל) קֶעלְנֶער 2 בִּיער אָהן שָׁאם. ד. ר. ז. מ. ג.!

מארקוס. יָאה, אַבְרָהָמְצִי אִיז שׁוֹין בְּשָׁלוֹם אַהֵיים גֶעקוּמֶען, נָא שְׁטֶעל דִיר פָאר הָאצְמִיךְ, וָואס פַאר אַ שִׂמְחָה דָארְט הָאט בֶּעדַארְפְט זַיין, זִיא אִיז אָבֶער פֶערְשְׁטֶערְט גֶעוָוארֶען — דֶער מִיט, וָואס עֶר הָאט מִירֶעלֶען אִין דֶער הֵיים נִיט גֶעטְרָאפֶען, זַיין גֶעלִיבְּטְ אֵיינְצִיג קִינְד! (קעלנער ברענגט ביער שטעלט אנידער אויפ׳ן טיש: איין גלאז נעבין האצמיק׳ן אונ דיא אנדערע נעבין מארקוסען — האצמיך טרינקט אויס זיין גלאז ביער, רוקט זיא צו צו מארקוסען, חאפּט מארקוסעס פוללע גלאז שטעלט זיא לעבען זיך — מארקוס בעמערקט גאר ניט וואס ער טהוט, דערצעהלט ער וויטער) אִיךְ הָאבּ אִיהם אָבֶער גֶעטְרֵייסְט אוּנ הָאבּ מִיךְ בֶּעשְׁלָאסֶען צוּרַייזֶען אִיבֶּער דֶער וֶועלְט, אִיךְ הָאבּ אִיהם צוּגֶעזָאגְט

אַז, אוֹיבּ זִיא לֶעבְּט נָאר, זָאל אִיךְ זִיא אָפְּזוּכֶען אוּנ זִיא אִיהם צוּרִיק בְּרֶענְגֶען דֶעם פָאטֶער זַיין אֵיינְצִיג קִינְד, אוּנ מִיר, מַיין אֵיינְצִיגֶע גֶעלִיבְּטֶע כַּלָה; שׁוֹין אַפָאר חֳדָשִׁים אַז אִיךְ בִּין אוֹיף דֶער רֵייזֶע. נָא אוּנ דָאס אִיבְּרִיגֶע הָאבּ אִיךְ דָאךְ דִיר שׁוֹין גֶעזָאגְט אַז אִיךְ בִּין גֶעוֶועהן אִין אַ שְׁטָאט, הָאט מִיר אַ מֶענְשׁ גֶעזָאגְט אַז עֶר הָאט זִיא דָא גֶעזֶעהן אִין סְטַאמְבּיל. בִּין אִיךְ אַהֶער גֶעקוּמֶען, טָאמֶער וֶועל אִיךְ זִיא דָא גֶעפִינֶען.

האצמיך. (נעהמט דיא גלאז ביער אין דער האנד) נָא לְחַיִּים ד. ר. ז. מ. ג.; דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער וֶועט הֶעלְפֶען, גִישְׁקְשֶׁח, קֵיין מֶענְשׁ וֶו־רְט נִיט פַארְפַאלֶען, אָט אַשְׁטֵייגֶער וֶוען וָואלְט אִיךְ מִיךְ גֶערֶעכְט אַז מִיר זָאלֶען זִיךְ אַמָאהל זֶעהן אִין סטַאמְבִּיל זָעהט אִיהר דָאךְ אַז אַלֶערְדִינְג קֶען זִיךְ מַאכֶען.

מארקוס. אָט הָאבּ אִיךְ עֶרְהַאלְטֶען אַבְּרִיעף, טַאקֶע עֶרְשְׁט הַיינְט, פוּן אַבְרָהָמְצִי אַלֵיין, ווילְסְט אִיהם לֵיינֶען? (גיט איהם דעם בריעף).

האצמיך. אַזוֹי? אַבְּרִיעף פוּן אַבְרָהָמְצִין לָאמִיךְ זֶעהן (נעהמט דיא בריעף לייענט זיא) (מארקוס פערטיעפט זיך ווידער אין דער צייטונג)

זעקסטע סצענע

(מירעלע קומט אריין טירקיש געקליידעט, אויף דעם אקסעל אקאליערנדיקע רייף, אונ אין דער האנד א פייקעל, זיא פויקט אויף דעם פייקעל צום טאקט נאך דער מעלאדיע פון דער קאטערינקע וואס אקא־ערינטשיק ג־ראגט איהר נאך שפיעלע־דיק אויף איהר, נאך דעם אז דיא קאטערינקע האט א־געשפיעלט אשטיק, לייגט מירעלע אוועק דאס פייקעל אונ זינגט)

בַּיים טַאטֶען — גֶעוֶועהן אַ בַּת יְחִידָה,
פוּן גוֹטְס הָאט מִיר גָאר נִיט גֶעפֶעלְט,
וְויא פִיעל הָאט מַיין מַאמֶע דִיא נְ־דָה,
אָרִימֶע בְּרוֹיט אוּנ גֶעלְד גֶעטְהֵיילְט;
הַיינְט אִיז יֶעדֶער טָאג בַּייא מִיר אַ תַּעֲנִית,
הוּנְגֶערִיג אוּנ נַאקֶעט בִּין אִיךְ אַצוּנְד,
הָאט רַחֲמָנוּת! הָאט רַחֲמָנוּת!
אַ נְדָבָה בֵּיט אַיין עֶלֶענְד קִינְד! — (ביסס)
יוּנְג אִיז מַיין מַאמֶע אוּמְגֶעקוּמֶען,
דֶער טַאטֶע אִיז אוֹיךְ גַאנְץ וַוייט אַוֶועק;

אִיךְ הָאבּ אַ שְׁטִיעפְמַאמֶע בַּאקוּמֶען,
אִיז זִיא מִיר דֶערְגַאנְגֶען גִיךְ מַיין עֶק;
גֶעקְוֶועהלְט הָאט זִיא מִיךְ מִיט סַכָּנוֹת!
אַרוֹיסְגֶעשְׁטוּפְּט הָאט זִיא מִיךְ אַצוּנְד;
הָאט רַחֲמָנוּת! הָאט רַחֲמָנוּת!
אַ נְדָבָה בַּייט אַיין עֶלֶענְד קִינְד! — (ביסם)

מארקום. (צו האצמיך) הֶער אַשְׁטִימֶע הַאצְמִיךְ. זִיא דֶערְמָאנְט מִיךְ אִין מַיין מִירֶעלֶען! נַאטִירְלִיךְ אִיהר שְׁטִימֶע...—

האצמיך. וָואס טוֹיג מִיר שְׁטִימֶע. שְׁלִימֶע' וָואס וֶועלֶען מִיר דָא זִיצֶען? לָאמִיר זִיךְ בֶּעסֶער בֶּעצַייטֶענְס אַרוֹיסְרוּקֶען פוּן דַאנֶען, וָוארוּם אָט וֶועט זִיא בַּאלְד צוּקוּמֶען מִיטְ'ן טֶעלֶערִיל. וֶועט מֶען אִיהר נָאךְ מוּזֶען גֶעבֶּען עֶטְלִיכֶע פַּארִים, ד. ר. ז. מ. נ.!

מארקום. נָא וָואס וָשֶׁע אִיז פַאר אַזַא נְ'אוּמְגְלִיק אַז מֶען גִיט אַיין אָרוּם קִינְד אַ נְדָבָה מֶען קֶען בְּדַלוּת וֶוערֶען דֶערְפוּן?

האצמיך. אַזוֹי? גִיט וָשֶׁע מִיר בֶּעסֶער. אִיךְ הָאבּ דָאךְ אַ וַוייבּ מִיט אַ סַךְ קִינְדֶערְלִיךְ ד. ר. ז. מ. נ.! הַיינְט פֶּע גֶעסְט נִיט אַז אִיהר דַארְפְט נָאךְ צָאהלֶען פַארִין בִּיער אוֹיךְ, וַוייל אִיךְ הָאבּ בַּייא זִיךְ נִיט אַ פַּארֶע.

מארקום. נִישְׁקְשֶׁה, אִיךְ וֶועל בַּאצָאהלְ'ען פַאר דֶעם בִּיער אוֹיךְ.

(וועהרענד זייא בידע רעדין, האט מירעלע באלד נאכ'ן זינגען גענומען א טעציל אונ איז ארומגעגאנגען צו יעדען טישעל אונ יעדער האט איהר נעגעבען צו עטליכע פארים, ענדליך איז זיא צוגעקומען צו מארקוסעס טישעל).

האצמיך. (שטעלט זיך אנטקעגען אונ לאזט זיא ניט צוגעהן) נִישְׁטָא! נִישְׁטָא! וָואס צוּ גֶעבֶּען ד. ר. ז. מ. נ.! גֶעהט גֶעזוּנְדֶערְהֵייט, כְ'אִיז דָא גֶענוּג קַבְּצָנִים אָן אַיִיךְ, אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ צַוַוייבּ מִיט אַ סַךְ קִינְדֶערְלִיךְ ד. ר. ז. מ. נ.!

(מירעלע הערט איהם ניט אונ שטופט זיך צו צו איהם, אינ וועהרענד מארקום וואט אין דער קעשעניע געלד צוגעבען מירעלען.— טהוט ער פלוצים אבליק אויף איהר אונ בלייבט שטעהן — דיא האנד הייבט איהם אן צו ציטערין.... אזוי אז ער איז שוין מעהר ניט א משטאנד דאס געלד ארויס צונעהמען..: ער וויל זיא ארומהאפען נאר ער האפט זיך צוריק, ער גלויבט זיך ניט דיא אויגען — מירעלע פון איהר זייט בעמערקט זיא דער מענש ציטערט אונ טשעט זיך, הייבט זיא

זיך אן שטארקער צו צו קוקען אונ הייבט אן צוציטערין... אזוי אז דאס טעציל מיט געלד פאלט איהר ארויס פון דיא הענד, אין דעם מאמענט טהוט מארקום א געשרייא פערטומעלט מירעלע?! אונ מירעל אויך פערטומעלט, מארקום? זייא פאלען זיך אויפ'ן האלדז)

האצמיך. דֶער רוּחַ זָאל מִיךְ נֶעהמֶען?! (וועהרענד מארקום אונ מירעלע פאלען זיך אויף דיא העלזער טהוט האצמיך א כאלל אויף דער ערד אונ קלויבט צונויף דאס געלד וואס האט זיך צושיט)

מארקום. (קוקט מירעלען אין דיא אויגען) טְהַייעֶרֶע מִירֶעלֶע! דוּא בִּיסְט עֶס? דִיךְ זֶעה אִיךְ? — (ער נעהמט זיא ארום).

האצמיך. (אויף דער ערד) טְהַייעֶר גֶעלְד! דוּא בִּיסְט עֶס? דִיךְ זֶעה אִיךְ?

מארקום. וִויא הָאסְטוּ דִיךְ עֶרְגֶעץ גֶעוַואלְגֶערְט? עֶס אִיז דִיךְ נִיט גֶעוֶועהן אָפְּצוּזוּכֶען!

האצמיך. (אויף דער ערד) וִויהִין הָאבֶּען זַייא זִיךְ פֶערְוַואלְגֶערְט, מֶען קֶען זַייא גָאר נִיט אָפְּזוּכֶען! —

מארקום. קוּק דִיךְ אָן אִין וָואס פַאר אַ קְלֵיידֶער.

האצמיך. קוּק אָן, דֶערְפוּן וֶועט שׁוֹין זַיין מַיינֶע קִינְדֶערְלֶעךְ אוֹיף קְלֵיידְלֶעךְ.

מירעלע. פְרֶעג נִיט אִיךְ הָאבּ גֶענוּג גֶעלִיטֶען. — (זיא פאלט איהם אויפ'ן האלז).

האצמיך. קוּם צוּ זִיךְ מַיין טְהַייעֶרֶע מִירֶעלֶע, אַז גָאט הָאט אוּנְז גֶעהָאלְפֶען אַז מִיר זֶעהֶען זִיךְ שׁוֹין, וֶועט שׁוֹין אַלְלֶעדִינְג רֶעכְט זַיין. בַּאלְד שִׁיק אִיךְ אַ דֶעפֶּעשֶׁע אַהֵיים אַז מִיר קוּמֶען, דֶער טַאטֶע אִיז שׁוֹין אוֹיךְ בֶּעפְרַייט.

מירעלע. (מיט א פרייד) וָואס דֶער פָּאטֶער אִיז שׁוֹין פְרַייא?! אָה אִיךְ דַאנְק דִיר גָאט! (קאטערינטשיק געהט צו צו מירעלען גיט זיא א שלעפ, זיא ווערט דערשראקין בעהאלט זיך אונטער מארקוסין).

קאטערינטשיק. הֶע! וָואס אִיז דָאס? וֶוער זֶענְט אִיהר? וָואס הָאט אִיהר צוּ מַיין מֵיידִיל?

מארקום. דָאס אִיז נִיט אַייעֶר מֵיידִיל? דָאס אִיז מַיין כַּלָה, זִיא אִיז פֶערְפַאלֶען גֶעוָוארֶען, יֶעצְט הָאבּ אִיךְ זִיא גֶעפוּנֶען! —

קאטערינטשיק. דָאס גֶעהט מִיךְ גָאר נִיט אָן, אִיךְ וִוילל דֶער פוּן גָאר נִיט וִויסֶען אִיךְ הָאבּ זִיא אָפְּגֶעקוֹיפְט בַּייא דֶער שִׁיף פַאר 50 לִירֶעס! אַהֵיים דוּא כָּלֶבְטֶע (וויל זיא שלעפען אהיים)

מארקום. (בייז) שְׁטֶעהט!! אִיךְ זָאג אַייךְ אַז זִיא אִיז מַיין כַּלָה, אוּנ אִיהר וֶועט בֶּעקוּמֶען גֶעלְד וִויא פִיעל אִיהר ווִילְט, ווִילְט אִיהר מִיט גוּטֶען, אִיז גוּט, אָלָא נִיט וֶועל אִיךְ זִיא נֶעהמֶען מִיט בֵּייזֶען. —

האצמיך. מֶען גִיט דָאךְ דִיר גֶעלְד ד. ר. ז. מ. נ.! נֶעהְמְט גֶעלְד! אָלָא נִיט וֶועט

דיך דער רוח נעהמען! ס'איז ר' אברהמ'צים טאכטער זיא געהט נאך אין מיינע זאקען-בענדליך אפילו, איך האב אין איהר א סימן! —

קאטערינטשיק. איך וויל פון גאר ניט וויסען, נאר אז איהר וועט מיר געבען צעהן ארויף וויפיעל זיא האט מיך געקאסט קענט איהר זיא אייך נעהמען אלא ניט וועט איהר זיא ניט נעהמען. —

האצמיך. 10 ארויף ווילסטו? אט באלד וועל איך דיר געבען צעהן ארויף! (ער וויל איהם אנהאפען פאר דער בארד) וואלט ער געהאט א בארד וואלט איך אים זי אויסגעריסען — אז מען גיט געלד נעהמט קאטערינטשיק!

מארקום. נאט אייך געלד (ער נעהמט ארויס אפארטעמאנע אונ באצאהלט איהם קאטערינטשיק געהט אוועק). —

האצמיך. נא קינדער איך געה שוין שלאגען א דעפעשע אז ר' אברהמ'צי זאל אונז ערווארטען ביי דער רויטער בריק, ביי דער רויטע קרעטשמע ביים רויטען רענדאר, וויא עס איז דא רויטער וויין! דארטין וועלען מיר זיך אפשטעלען ה. ר. ז. מ. נ. ! (ער נעהמט צונויף זיינע זאכען).

מארקום. (נעהמט ארום מירעלען) נא דערצייל מיר, מיין טהייערע, וואס איז מיט דיר אין דער גאנצער צייט פארגעגאנגען.

מירעלע. גלייב מיר טהייערער מארקום דאס הארץ איז מיר אזוי פערשטיינערט אז איך קען אצונד קיין ווארט ניט אויסרעדען, אויף דער רייזע וועל איך דיר אלעס דערציילען (וויא פאלען זיך נאך אמאהל אויף דיא העלזער, קושען זיך).

מירעלע. מארקום...

מארקום. מירעלע!...

האצמיך. ה. ר. ז. מ. נ.! נא קינדער גענוג זיך געקושט קומט לאמיר זעהן ניך אוועק צופאהרען. —

מארקום. יא, יא, מירעלע, קום לאמיר געהן. (ער נעהמט זיא: ביי דער האנד געהן ביידע אוועק).

האצמיך. (געהט זייא נאך) נא א גוטען טאג! זייט געזונד קבצנים! ה. ר. ז. מ. נ.!

טירקין נאך זיי"ר צוועקגעהן זינגען נאך אמאהל „מיר דאנקען גאט" אונ הערענד זייא האלטען בייא לעצט זינגען לאזט זיך דער פֿארהאנג שנעלל אראפ.

פינפטער אקט

ערשטע סצענע

זיעבעטע בילד

(שטעלט פֿאר דאס פֿריערדיגע איינפאכע צוממער בתיה'ס, בתיה מיט דער באבע יאחנען שטעהן אונ רעדען).

בתיה. נא באבע? וויא איז אייער כיעוף, מיט אייערע בריה'שאפטען מיט אייערע קונצען? איאה זייא טויגען ניט? איך האב דאך מיט אייך גערעט אז איהר זאלט אריינשטעקען א מעסער אין דער ערד, אונ עס ארויסנעהמען מיט בלוט, כדי אברהמ'צי זאל ניט בעפרייט ווערין צום סוף איז ער ארויס פרייא, אונ איז שוין דא אין דער היים. — איך האב אייך געבעטען איהר זאלט אפטהון מארקוסען א כישוף אז ער זאל זיך פערליעבען אין מיין ליעזענקען. אונ זאל פיינט בעקומען מירעלען, צום סוף האט ער זיא אפגעזוכט, אונ מיר האבען ערהאלטען א דעפעשע אז ער קומט מיט איהר אהער, (מיט אגעשרייא) גוואלד וויא איז אייער חכמה? מיר זענען דאך אלע אומגליקליך.

באבע. (האפט זיך בייא דיא אויער'ן) א פרילושעט זאלסטו ווערען! האסטו געזעהן א ביסעל א מין פיסקאטש. וואס שרייסטו אזוי? האב איך דיר דען ניט פיעל מאהל געזאגט אז דיא אלע קונצען מאך איך נאר אויסצונארען געלד בייא דיא נאראנים וואס זענען פערגלייבט אין דרינען, אבער אין דער אמת'ן האט עס גאר קיין ווערטה ניט, אקעגען גאט קען מען ניט געהן, וואס יעדען מענשען איז בעשערט קען מען ניט איבערמאכען.

בתיה. מיילא וואסזשע זאלען מיר טהון אצונד? מיר זענין דאך אלע פערלוירען; שטעלט אייך פאר אז זייא וועלען קומען אונ דערצייהלען וואס דא איז פאר־געגאנגען מיט דיא פאלשע חתימות, מיט דיא פאלשע באנקנאטען, אונ מיט מירעלען, איז דאך דאס קרימענאל אויך וועהניג פאר אונז!

באבע. (מיט אשמייכיל) וואסזשע מיינסטו? דער רוח וועט דיך דארט אויס חאפען אז דוא וועסט זיצען אין אסטראג? —

בתיה. (מיט אבייזער) ס'איז אייך נאך אין זינען צו שמייכלען, אונ פון מיר טריפט זיך דאס בלוט! סטיטש, מיר געהן דאך אלע אויפן פייער אז זייא וועלען אנקומען? וואס האבען מיר געפועלט מיט אייער חכמה? אז איהר זענט יאה קלוג, טראכט זשע אויס אזא חכמה אז זייא זאלען גאר ניט קומען,

אָדער טְהוּט עֶפֶּעס אַזאַ מִין כִּישׁוּף אַז זַייא זָאלֶען גאר נִיט דֶערְלֶעבֶּען צוּרִיק צוּקוּמֶען. —

באבע. נַיין דָאס קֶען אִיךְ נִיט, אַז קוים זַייא פְּאהרֶען שוין, פָאהרֶען זַייא שוין! — דוּא זָאג נָאר מִיר וֶוען דַארְפֶען זַייא קוּמֶען? —

בתיה. אִיךְ זָאג דָאךְ אַייךְ, מַיין מַאנְן הָאט עֶרְהַאלְטֶען פוּן זַייא אַ דֶעפֶּעשֶׁע, אַז מֶען זָאל זַייא מָארְגֶען אַקֶעגֶען פָאהרֶען. אוּנ זַייא עֶרְוַוארְטֶען עֶטְלִיכֶע וֶוערְסְט פוּן דַאנֶען בַּייא דֶער רויטֶער קְרֶעטְשְׁמֶע!

באבע. אַזוֹי? (טהוּט א שמעק טאבאק, פערטראכט זיך אויף איניגע מינוט — נאך דעם חאפט זיא זיך אויף מיט א פרייד) בַּתְיָה! ס׳אִיז שוין רֶעכְט! כְ׳אִיז מִיר ווִידֶער עֶפֶּעס אַיינְגֶעפַאלֶען! וֶועסְט זֶעהן וָואס דִיא בַּאבֶּע יַאחְנֶע קֶען....

בתיה. (איראניש) וָואס קֶענְט אִיהר? עֶסֶען! אָט דָאס קֶענְט אִיהר, אִיךְ הָאבּ דָאךְ שוין גֶעזֶעהן וָואס אִיהר קֶענְט! —

באבע. (מיט א בייזער) פִּיסְקַאטְשׁ! שְׁלָאג מִיר נִיט אִיבֶּער! הֶער אוֹיס פְרִיהֶער וָואס אִיךְ וֶועל דִיר זָאגֶען, דֶערְנָאךְ וֶועסְטוּ רֵיידֶען דַיינְס (טהוּט א שמעק טאבאק) וֶוען זָאגְסְטוּ, דַארְפֶען זַייא קוּמֶען? מָארְגֶען?

בתיה. יָא נָא מָארְגֶען, וָואס אִיז דֶען?

באבע. הֶער זְשֶׁע מִיךְ אוֹיס, דוּא רֶעד צוּ אַבְרָהַמְצִין אַז עֶר זָאל דִיךְ אוֹיךְ מִיט נֶעהמֶען דוּא זָאלְסְט זַייא פָאהרֶען אַנְטְקֶעגֶען....

בתיה. דָאס דַארְף אִיךְ אִיהם גָאר נִיט צוּ רֶעדֶען, ווייל עֶר הָאט מִיר אַליין גֶעזָאגְט אַז אִיךְ זָאל מִיךְ צוּגְרֵייטֶען מִיר זָאלֶען בֵּיידֶע אַקֶעגֶען פָאהרֶען.

באבע. אָה, אִיז זֶעהר גוּט, הֶער זְשֶׁע ווייטֶער, אִיךְ גֶעה אִיצְט אַהֵיים אוּנ וֶועל דִיר שִׁיקֶען מִיט׳ן פֶּעטֶער אֶלְיָקוּם אַפְלֶעשֶׁעלֶע מִיט בְּרָאנְפֶּען וָואס אִיז פַאבְּרָע־צִירְט גֶעוָוארֶען אִין מַיין אַפְּטֵייק!... פַארְשְׁטֶעהסְטוּ? אוּנ אַז דוּא וֶועסְט קוּמֶען אַהִין אִין דֶער רויטֶער קְרֶעטְשְׁמֶע, וֶועט מֶען דָאךְ דָארְט מִן הַבְּתַּם פַאר שִׂמְחָה נֶעהמֶען אַבִּיסֶעל בְּרָאנְפֶען זָאלְסְטוּ זֶעהן אַרַיינְצוּגִיסֶען פוּן דֶעם פְלֶעשֶׁעלֶע אִין יֶעדֶענְס גְלֶעזֶעל אַרַיין צוּ בִּיסְלֶעךְ, אוּנ אַז זַייא וֶועלֶען אויסְטְרִינְקֶען דִיא גְלֶעזְלֶעךְ וֶועלֶען זַייא בַּאלְד אַנְטְשְׁלָאפֶען וֶוערֶען —... (טהוּט א שמעק טאבאק פאר ניסט זיך שטארק).

בתיה. (אונגעדולדיג) נא זָאגְט שוין אַמָאהל, וָואס וֶועט זַיין אַז זַייא וֶועלֶען אַנְשְׁלָאפֶען וֶוערֶען?

באבע. (היסענדיק — מיט בייזין) נָא וֶועלֶען זַייא שְׁלָאפֶען! (היסט) הָאסְטוּ גֶעזֶעהן אַבִּיסִיל וָואס הָאסְטוּ אַזוֹי קַיין צַייט, דֶער רוּחַ נֶעהמְט דִיךְ נָאךְ נִיט צוּ!

בתיה. יאה, אַז זַייא וֶועלֶען מִיךְ אָבֶּער דַארְטִין דֶערְזֶעהן, וֶועלֶען זַייא דָאךְ מִיךְ אֶפְשַׁר דֶער הַרְגֶענֶען. צוּ זייא וֶועלֶען מִיךְ אֶפְשַׁר קַאוֶוען אִין קַייטִין וָוארוּם

דָארְטֶען וֶועט זִיךְ מִיר עֶלֶע אַלְסְדִינְג דֶערְצֵיילֶען, אִיךְ וֶועל דָאךְ דָארְטֶען זַיין בַּייא זַייא אִין דִיא הֶענד!

באבע. זַייא נִיט קַיין נאר! דָארְטֶען וֶועלֶען זַייא זַיין בַּייא מִיר אִין דִיא הֶענְט, דוּא זָאלְסְט נָאר אַלְסְדִינְג פֶערְשְׁווַייגֶען, וָואס זַייא וֶועלֶען דִיר טְהוּן, שֶׁעלְטִין, זִידְלֶען, זָאלְסְט גָאר נִיט עֶנְטְפֶערִין — דוּא גִיבּ זַייא נָאר צוּ טְרִינְקֶען פוּן דֶעם בִּיסֶעל מַשְׁקֶה וָואס אִיךְ וֶועל דִיר גֶעבִּין, וֶועלֶען זַייא פַאר מַארַאטְשֶׁעט וֶוערִין, אוּנ וֶועלֶען אַנְטְשְׁלָאפֶען וֶוערִין, אוּנ דֶערְנָאךְ וֶועל אִיךְ צוּקוּמֶען מִיט׳ן פֶּעטֶער אֶלְיָקוּם, מִיט אַלֶע סְטְרוּמֶענְטֶען וָואס אִיךְ וֶועל דַארְפִין מִיט נֶעהמֶען, אוּנ וֶועל אוֹיף אַ לֵייטֶער אַרוֹיפְקְרִיכֶען דָארְט אוֹיפִ׳ן בּוֹידִים!... (זיא טהוּט ווידער א שמעק טאבאק) אוּנ אַז דוּא מִיטִ׳ן פֶּעטֶער אֶלְיָקוּם וֶועט דֶער הֶערֶען מַיין סִיגְנַאל זָאלְט אִיהר אוֹיךְ אַרוֹיפְקוּמֶען אוֹיפִ׳ן בּוֹידִים (פאר היסט זיך ווידער).

בתיה. (אונגעדולדיק) נָא זָאגְט שוין דֶעם סוֹף וָואס וֶועט זַיין. אַז מִיר וֶועלִין אַרוֹיפְקְרִיכֶען אוֹיפִ׳ן בּוֹידִים?

באבע. (מיט אבייזער) נָא וֶועט אִיהר זַיין אוֹיפִ׳ן בּוֹידִים! וָואס פַארְשְׁטֶעהסְטוּ דָא נִיט. מִן הַסְתָּם וֶועלֶען מִיר זִיךְ דָארְט נִיט אַנִידֶער לֵייגִין שְׁלָאפִין; אִיךְ מִיט׳ן פֶּעטֶער אֶלְיָקוּם וֶועלֶען אוּנְטֶערְצִינְדֶען דִיא קְרֶעטְשְׁמֶע אוּנ מִיר אַלֶע דְרַייא וֶועלִין אַרָאפּ קְרִיכֶען צוּרִיק אוֹיפִ׳ן לֵייטֶער, אוּנ זַייא וֶועלֶען דָארְט אַלֶע פַארְבְּרֶענְט וֶוערֶען, אוּנ אַזוֹי וֶועט דִיא גַאנְצֶע זַאךְ אַיין עֶנְדֶע נֶעהמֶען אוּנ ווייטֶער גָאר נִיט! —

בתיה. (מיט א פרייד) נָא, יֶעצְט זֶעה אִיךְ אִיהר זֶענְט טַאקֶע ווירְקְלִיךְ אַ כִּישׁוּף־מַאכֶערִין, ווייל קַיין גֶעווֶעהנְלִיכֶער מֶענְשׁ וָואלְט דָאס נִיט אוּמְשְׁטַאנְד גֶעוֶועהן צוּטְאהן!

באבע. (מיט א שמייכיל) אַ וֵוייטִיק דִיר אִין פִּיסְקַאטְשׁ אַרַיין! הָאסְט זִיךְ קָאם דֶערְווִיסְט אַז אִיךְ קֶען טְהוּן? וָואס דֶען, אַז אִיךְ רֶעד, רֶעד אִיךְ נָאר אוּמְזִיסְט מֵיינְסְטוּ? נָא הַאלְט זְשֶׁע מִיךְ דָא מֶעהר נִיט אוֹיף, ווייל אִיךְ מוּז שוין גֶעהן מִיר פַארְטִיג מַאכִין דִיא אַלֶע זַאכֶען... מֶע מוּז זֶעהן דִיא זַאךְ גִיךְ צוּ עֶנְדִיקֶען. הָאבּ זְשֶׁע מִיר אַגוּטֶען טָאג, אוּנ פַארְגֶעס נִיט וָואס אִיךְ הָאבּ דִיר אָנְגֶעזָאגְט (געהט אוועק לינקס).

בתיה. (באליים זיא ביז אין דער טהיר) אַ גוּטֶען טָאג, אַגוּט יָאהר, גֶעהט גֶעזוּנְטֶערְהֵייט. אוּנ מַאכְט אַייךְ שוין פַארְטִיג — (קעהרט זיך אום צוריק) עֶס אִיז אַפִילוּ אַשְׁוֶוערֶער כִּישׁוּף, נָאר וָואס זָאל מֶען טְהוּן, זַיין אֵייגֶען לֶעבֶּען אִיז בַּייא יֶעדֶען מֶענְשׁ טְהַייֶער פוּן צֶעהן פְרֶעמְדֶע.

צווייטע סצענע

(אברהמצי קוכט אן פון דער רעכטער זייט)

אברהמצי. נא בתיה, ביסטו שוין פארטיג צו דער רייזע אקענען צופאהרען דיא קינדער? אה וויא העלפט מיר שוין גאט אז איך זאל זייא שוין דערלעבען צוזעהן. —

בתיה. (מיט א רחמנות פנים) אוי איך וואלט זייא שוין אויך געוואלט זעהן (פאר זיך) טויטערהייט! (צו אברהמצין מיט א זיפץ) אוי אוי! איך האב דאך דיר שוין דערציילט וואס פאר א צרות איך בין דא פון איהר אויסגעשטאנען. ס'איז געווארען אזא שלעכטס, אזא קאפריזע זייט דוא ביסט אוועקגעפאהרען, אז עס איז ניט געוועהן פון איהר אויסצושטעהן. אונ דוא ווייסט דאך מיין טבע, אז איך האב איהר אלסדינג נאכגעגעבען. פון דעסט וועגען אז דוא וועסט ריידין מיט איהר וועט זיא דיר זאגען אז איך בין שלעכט איך בין כל בו, אונ האב איהר צרות אנגעטהין דוא ווייסט דאך דעם געוועהנליכען מענה לשון וואס דיא גאנצע וועלט זאגט אויף שטיעף מאמעס. נאר דעם אמת ווייסטו דאך אבער וויא איך האב מיך געאפפערט פאר דעם קינד, מאקע נאר וויא איין אייגענע מאמע, אונ אפשר נאך פיעל מעהרער. נאר איך בין איהר אלסדינג מוחל אבי איך זאל זיא שוין זעהן...

אברהמצי. (אונגעדולדיג) ווייס איך! וואס טויגען דיר דיא רעדעס, עס איז נארישקייטען מאך דיר ניט דערפון, קום בעסער לאמיר שוין פאהרין ווייל ביא מיר איז יעדער מינוט א יאהר.

בתיה. איך וועל אבער אנדערש מיט דיר ניט פאהרין ביז דוא וועסט מיר ניט געבין א שבועה אז דוא וועסט זייא ניט גלייבין וואס זייא וועלין דארט אנרעדען אויף מיר!

אברהמצי. איי רעד ניט קיין נארישקייטען וואס בין איך עפעס אפיצעלע קינד איך פארשטעה ניט וואס איך ווייס גוט אז צווישען א שטיעף קינד מיט א שטיעף מוטטער געהט שטענדיג פאהר קריג, נאר ס'איז נארישקייטן, קום, קום, פאהר אויף מיין גאראנטי, ס'וועט דיר דארט גאר ניט געשעהן. איך וועל מיך גאר ניט צוהערין וואס זייא וועלען דארט אויף דיר וועלען אנריידין. אונ גלייבין אוודאי ניט. ווארום איז דען אויף דיר צוגלייבין עפעס א שלעכטע זאך... (געהן ביידע אב).

דריטע סצענע

אכטעס בילד

(שטעלט פאר א גרויסער שליאך, אויף א בערגיל צווישען וואלד שטעהט א קרעטשמע אין צווייא שטאק, דער אייבערשטער שטאק פון האלץ, דער אונטערשטער, פון רויטע ציגעל מיט א גאניקעל געשניצט אויף צווייא זיילען, עס איז נאכט — אין וואלד הערט מען דעם סאלאווייען פייפען, הינט האוקען, פון א פענסטעריל פון דער קרעטשמע זעהט מען צאנקען אליכטעל.— פלוצים הערט מען פון אונטער דער סצענע צופאהרען א פוהר, עס קומען אן האצמיך מארקום — אונ מירעלע).

האצמיך. (פון אונטער דער סצענע) טפורר! ר! שטעה דוא לאשעק! ווער קריכט אראפ, קומט צו נעהנטער צו דער קרעטשמע. נאך איהם געהן מארקום אונ מירעלע) אה דא איז דיא רויטע בריק. דיא רויטע קרעטשמע, אט דא וואהנט דער רויטער רענדאר וואס ער פארקויפט רויטין בראנפין! (געהט צו אונ קלאפט אן אין דער טהיר) עי! רויטער מאך אויף! גיכער!

זרח. (פון אינוועהניג מיט א גראב קול) ווער קלאפט עס דארט? קלאפען זאל איך אין קאפ!

האצמיך. האצמיך איז דא! האצמיך אונ קוק מיך אן אונ קאך וועטשערע דער רוח זאל אונז ביידע נעהמין, מאך אויף וועל איך ביא דיר פארשיכורין דיא אנדערע האלבע פאה!

זרח. (פון אינוועהניג) וואס פאר א ספירטאווע לאשיקעס האבין דיך געבראכט אהער?

האצמיך. מאך נאר אויף וועסטו זעהן וואס פאר א ספירטאווע לאשיקעס, וועסט זעהן וואס פאר א טהייערע געסט איך האב דיר אהער געבראכט. קאנסט דא וואהנען 99 מיט אהאלבין אייל אונ זאלסט ניט האבין אזויגע טהייערע געסטעלעך, מאך גיכער אויף!

זרח. (פון אינוועהניג) ווארט אויס אט וועל איך אנצינדען א ליכט.

האצמיך. (געהט צו צו מארקום מיט מירעלען וועלכע שפאצירען ארום דיא גאנצע צייט געארעמט), אהא! ער צינדט שוין אן א ליכט, אט באלד וועלען מיר שוין קענען אריינגעהן, (רענדאר עפענט אויף דיא טהיר האצמיך געהט צו עלעפט איהם ארוים ביא דער נאז) אט געהט ער דער רויטער לאשעק, דיא פרה אדומה, דוא רויטער וויין! קוק אן, וואס פאר א טהייערע געסט איך האב

דיר געבראכט. ד. ר. ז. מ. נ.! רענדאר געהט צו מיטן ליכט אונ ב[illegible]
מארקוסין מיט מירעלען) האכטו עפעס גוטען בראנפען?

ורת. איך האב פאר נאכט אוועק געשיקט מיין ברודער חיימעצין נאך בראנפען אין שטאדט אריין!

האצמיך. (גיט איהם אפאטש איבערין קאפ) נא! — וואס רויט איז ניט ווייס, געה שוין צו אלדע שווארצע יאהר! דער רוח זאל מיך נעהמען מיט דיר אינאיינעם! אז איך האב איהם שוין יאה געבראכט אזוינע טהייערע געכט, האט ער ערשט קיין בראנפען ניט (ורת געהט אריין צוריק אין דער קרעטשמע – מען דערהערט פלוצלונג וויא רעדער פאהרין, האצמיך לויפט אין יענער זייט אריין, קוקט זיך איין. רעדט צו זיך אלליין) הא! אויב איך האב ניט קיין טעות פאהרין אהער ראכט מיר אונזערע לייט. (קוקט זיך נאך אמאהל גוט איין, לויפט צו צו מארקוסען מיט מירעלען מיט שמחה) ד. ר. ז. מ. נ.! א גדולה! ר׳ אברהמצי פאהרט! איך זאל אזוי לעבען מיט אייך אין איינעם;

מירעל–מארקום. דער פאטער פאהרט?! (אללע לויפען צו אלע צו דער זייט וויא מען הערט פאהרען, קוקען זיך אן ביז) —

פערטע סצענע

(עס קומט אן אברהמצי, בתיה, אלע פאלען זיך אויף דיא העלזער אונ קושען זיך, חוץ בתיה, וועלכע וויל אויך צוגעהן זיך צו קושען מיט מירעלען, נאר זיא ווענדעט זיך אוועק פון איהר)

מירעלע. (וועהרענד זיא פאלט דעם פאטער אויפן האלז) דוא פאטער! ליעבער פאטער! (פאלט איהם אויפן האלז).

אברהמצי. אה, מיין טהייער ליעב קינד! (זייא נעמען זיך ארום אונ וויינען).

האצמיך. (קוקט אויף זייא אונ הייבט אויך אן צו וויינען) ד. ר. ז. מ. נ.!

מארקום. (וועהרענד אברהמצי מיט מירלען פאללען זיך אויפן האלז געהט ער צו צו בתיהן וועלכע שטעהט פון וויטנס) נא? בתיה, א גוטע חתונה האט איהר אונז אנגעארבייט! שעהן פון אייך!

בתיה. (לאזט אראפ דיא אויגען) וועלכער מענש בעגעהט ניט קיין פעהלער אין זיין לעבען.

מארקום. א מענש? הייסט דער נאך א מענש ביי אייך דער וואס האנדעלט אזוי?

האצמיך. יאה, יאה! דערמאנט זיא טאקע פון דיא טיכליך וואס זיא האט נאך גענומען ביי מיר פאר שבועות אונ האט נאך ניט באצאהלט פאר זייא איין קאפיקע ניט!

מארקום. (קוקט אויף איהר בייז) שעהן! גאנץ פיין פון אייך בתיה!

האצמיך. הא הא, זעהט איהר; ר׳ מארקום זאגט אויך אז ס׳איז ניט פיין פון אייך! —

אברהמצי. (געהט צו צו מארקוסען אונ צו קושט זיך מיט איהם), נא קינדער! איין זאך וויל איך אייך בעטען. אז גאט האט אונז יאה געהאלפען אז מיר זעהן זיך אלע בשלום, אונ געזונדערהייד, וויל איך אצונד פועלין ביי אייך, אז איהר זאלט אייך ניט קריגען, אונ פערגעסט אלעם וואס איז פריהער געוועהן, בעט איך בעסער איבער!

האצמיך. ניין ניין, איך בעט מיך ניט איבער ביז זיא וועט מיר ניט אפגעבען פאר דיא טיכלעך. ד. ר. ז. מ. נ.

אברהמצי. (וועהרענד האצמיך רעדט געהט ער צו צו מארקוסין ראהמט איהם איין שטיללערהייד) מאך יעצט קיין טענות ניט, אז מיר וועלען קומען אהיים וועלין מיר זיך אלע אפרעכענען מיט איהר. (הויך) נא קינדער קומט אריין מיר וועלין פאר שמחה נעהמען צו ביסלעך בראנפען. —

האצמיך. ער האט ניט קיין בראנפען. דער רויטער רענדאר, דיא פרה אדומה האט ערשט אוועק געשיקט דעם ברודער אין שטאדט אריין נאך בראנפין.

אברהמצי. נא אז ניט קיין בראנפען, וועט ער אונז געבען וויין. קומט, קומט אריין;

בתיה. זעהט איהר! האטש איך בין א שלעכטע. האב איך אייך כאטש דעם אויך פערזארגט (זיא נעהמט ארוים אפלאש אונ וויזט זייא).

אלע געהן אריין אין דער קרעטשמע, אין איינינע סעקונדען ארום הערט מען מארקוסעס אונ האצמיך׳ס שטימען, זייא שרייען „וויוואט! עס לעבע דיא געזעללשאפט! וויוואט! ד. ר. ז. מ. נ.!" עס ווערט שטיל אויף איינינע סעקונדען, מע הערט וויא אקלאנג פון גלעזער — (ויא מען טרינקט)

פינפטע סצענע

(באבע יאחנע מיט אליקום׳ן קומען אן אויף דיא שפיץ פינגער)

באבע. (שטילל) אליקום! געה נאר זעה ס׳לייכט זיך נאך?

אליקום. (געהט צו צום פענצטעריל קוקט זיך איין: אין דעם מאמענט הערט מען פון אינוועגדיג אין קרעטשמע דיא אייגענע פריערדיגע געשרייען — זייא לויפעןביידע שנעלל אוועק בעהאלטען זיך צווישן דיא געדיכטע ביימער. — נאך איינינע סעקונדען רופט זיא איהם ווידער צו).

באבע. אליקום געה גיב אכטונג, אצונד לייכט זיך נאך?

אליקום. (געהט ווידער צו קוקט זיך איין, מען הערט ווידער דאס זעלבע געשריי, נאר שוין וויא פאר שיכר'ט, ער געהט צו, צו דער באבע, און זאגט איהר שטילערהייד) איהר הערט באבע מיט וואס פאר אַ קולות זייא שרייען שוין דאָרט, זיא פערשלעפט זייא שוין. (ער געהט נאך אמאהל צו, צום פענסטער — קעהרט זיך אום באלד צוריק) באבע! ס'איז שוין פינסטער, מ'שלאפט שוין!

באבע. געה זשע פערבינד גיך דיא טהיר פון דרויסען, נאר שטאַרק אַז מ'זאל ניט קענען אַרויס, און ברייננ מיר דעם לייטער מיט דיא אַלע זאַכען... גיך ריהר זיך. (אליקום ברענגט אלייטער שטעלט איהם אנידער.)

באבע. (הייבט אן ארויף צו קריכען) אליקום! האַלט צו דעם לייטער, איך קען נאך געהרגעט ווערין. (זיא קריכט ארויף אויפ'ן בוידעם און גיט אַ געשרייא) בתיה! ביזט דאָ?

בתיה. (שטילל) יאה!

באבע. נאַ קום זשע אַרויף אויפ'ן בוידעם. אליקום קום אויך אַרויף און ברענג מיר אַרויף דיא אַלע זאַכען. (בתיה מיט אליקומ'ן קריכען ארויף.)

זעקסטע סצענע

(פון אונטער דער סצענע הערט מען צופאהרען אַ וואגען, חייטעץ קומט אן)

הייטעץ. (פון אונטער דיא קוליסען) טפררר...א! (קומט ארויף אויף דער סצענע) אַ האלעריע זאל קומען אויף דעם פאַסקודנעם לאשעק אַ גאַנצע נאַכט שלעפ איך מיך מיט איהם אַרום אַז איך בין שוין אַזש שלעפעריג געוואָרען. אט דיא קליאטשע איז עפעס אַזא געפייגערט פערד. אַז איך בין געזעסען אויף דער קאָזלע בין איך שיער ניט אַראָפּגעפאַלען. אין דער ערד אַריין! (ער קלאפט אן אין דער טהיר) ע! זרח! מאַך אויף! איך האָב דיר געבראַכט דעם בראָנפען. זרח! שטעה אויף (שרייט העכער) וואס ביסטו דאָרטען פערפעגערט געוואָרען (דער זעהט דעם לייטער). וואס איז דאָס? ווער האָט עס דאָ אַנידער געשטעלט דעם לייטער. סע קען נאך קומען אַ גנב און צו גנבענען דיא גענז פונ'ם בוידעם. איך וועל איהם אַוועקטראָגען אויף איהר אָרט (טראגט איהם אוועק קומט באלד צוריק. קלאפט ווייטער) זרח! מאַך אויף. וואס האָסטו זיך אַזוי פערפאַפען? (דער זעהט וויא דיא טהיר איז פערבונדען) ע! ע! ווער האָט עס פערבונדען דיא טהיר! (ער בינט אויף — קלאפט ווייטער) זרח! (העכער) זרח, מאַך אויף! (פלוצים גיט אַ זעץ ארויס אַ פלאם — ער הייבט אן שטארקער צו קלאפ'ן, ברענט אויף דיא טהיר און שרייט) זרח קום אַרויס גיך! דיא קרעטשמע ברענט!

(אללע לויפען ארויס פונ'ם אונטערשטען שטאק; אברהמצי, מירעלע,

[אלי]קום, האצמיך, זרח, הונ בתיהן; דער צווייטער שטאק, שטעהט אין פלאמען, דיא כישופמאכערען, אליקום, און בתיה, ברעכען אויף דיא טהיר פונ'ם אייבערשטען שטאק, זייא געפינען אבער קיין לייטער ניט, שטרעקען אויס דיא הענט אראפ, און שרייען מיט אַ ווילד געשרייא „ראטעוועט!!” אין דעם מאמענט האט זיי ארומגעכאפט דער פלאם פייער).

אברהמצי. (ווערענד ער בעמערקט דיא כישופמאכערען — זאגט) אַהאַ! אויב אַזוי איז שוין רעכט! דאס איז דער מכשפה'ס אַרבייט! לאז זייא ברענען!

האצמיך. אַנס! ד. ר. ז. מ. נ.! ווען נאך איין מינוט וואלטען געוועהן פאַרסמיילעט געוואָרען מיין באָרד, מיט דער לינקער פאה, ד. ר. ז. מ. נ.! (און ווערענד וויא אללע ברענען, זינגט הינטען ד״ר עולם — טייטינדיק מיט דיא פינגער ארויף).

> וואס שלעכטע מענשען זענען! — .
> —נישט ראַטעווען — חאַטש מיר קענען...
> לאָזען זייא באַקע ברענען,
> קיין אומגליק וועט ניט זיין!
> ברענען וויא אַ גיהנם!
> דער משל — יעדער קען איהם!
> ווער עס גראָבט אַ גרוב אויף יענעם,
> פאַלט אַליין אַריין!!...
> בעשטראָפט האָט זייא גאָט זעהר גוט,
> און אונז פון אַלדעם-בייז אויס געהיט!! —

(דער פארהאנג פאַללט)

*) דאס ליעד קאמט וייטע 35

עֶנְטְפֶערְט מִיר פֵייגִיל
אִיהר פְלִיהְט ווִיא דִיא זֶעגֶעל
אִיהר קוּקְט מִיט אַייֶער אֵייגִיל
אוֹיף דֶעם וַוייטְסְטֶען אָרְט
אַייךְ אִיז בַּאַקַאנְט
דָאס וַוייטְסְטֶע לַאנְד
צוּ הָאט אִיהר נִיט בַּאגֶעגִינְט מַיין מִירֶעלֶע דָארְט
דִיא פֵייגֶעלֶעךְ עֶפֶענֶען דִיא פִּיסְקֶעלֶעךְ אוֹיף
זִינְגֶענְדִיג פְלִיהֶען זֵייא הֶעכֶער אַרוֹיף
וָואס טוּיג דִיר דָאס פְרֶעגֶען וָואס קוּמְט דִיר אַרוֹיס
מִיר זֶענֶען קַיין מֶענְשֶׁען גֵיין מִיר זָאגִין נִיט אוֹיס

דִיא לְבָנָה מֶעגְסְט הֶערִין
אִיךְ וֶועל דִיךְ בַּאשְׁוֶוערִין
דִיא לַייכְטְסְט מִיט דַיינֶע שְׁטֶערִין
אוֹיף דֶעם וַוייטְרְטִין לַאנְד
דִיר אִיז בַּאַקַאנְט
דָאס וַוייטְסְטֶע לַאנְד
זָאג צוּ הָאסְטוּ נִיט בַּאגֶעגִינְט מַיין מִירֶעלֶען דָארְט
שֶׁעמֶעדִיג הָאט זִיא אִיהר פָּנִים פַארְדֶעקְט
מִיט אֵין שְׁוַוארְץ טִיכִיל פוּן וָואלְקִין בַּאפְּלֶעקְט
אִין שְׁמֵייכֶעלְט וָואס פְרֶעגְסְטוּ וָואס קוּמְט דִיר אַרוֹיס
אִיךְ בִּין נִיט קַיין מֶענְטְשׁ גֵיין אִיךְ זָאג נִיט אוֹיס

דִיא אַנְטְוָוארְט דִיא וַואהֶרֶע
זָאג מִיר דִיא חְמַארֶע
דִיא בְּלָאזְט אָן דִיא פַּארֶע אוֹיף דֶעם וַוייטְסְטִין אָרְט
דִיר אִיז בֶּעקַאנְט
דָאס וַוייטְסְטֶע לַאנְד

זאג צו האסטו ניט באגעגנט מיין מירעלען דארט
די חמארע שיינט אויך אויף מיר האבן איין האסט
אין בלאזט און איהר שווארצע באקן מיט בעם
אין פייערט זיך וואס פרעגסטו וואס קומט דיר ארויס
איך בין ניט קיין מענש גיין איך זאג ניט אויס

*) דאס ליעד קאמט זייטע 45

אליקום. — גיט מיר אויך אחלק באבאגיא פאר דעם שווינדיל. ..
באבע יאהנע. נא דיר נא! דיר גיב איך געלד נאר פאר פתח שין שא.

אללע מענשען פון דער גרויסער וועלט
פערדינען פערשיעדען זייער ביסעל געלד
דער נעהמט געלד וואס ארבייט מיט זיין כוח
דער פאר סחורה דער פאר זיין גוטען מוח
טהייל זענען דא וואס מען צאהלט זייא געלד צו
ניט פאר קיין חכמה ניט פאר קיין מיה
מען שטיפט זייא נאר געלד נא נא נא
נאר פאר איין ווארט פתח שין „שא"...

וועד הייסט נאך מעהר פון דעם אין העכסטען גראד
ווייא א פאדרייטשיק, וואס נעהמט אן א פאדראד
אויף דיא מארגים קוקט מען שוין גאנץ לאנג ארום
צו צאפען געלד — אלא ניט זאגט מען אויס
דער פאדרייטשיק האט נאך גאר ניט צוגעשטעלט
דערווייל טהיילט ער מענשין גאנץ גענוג געלט.

נאט איך שוין נאט — נא נא נא
נאר פאר איין ווארט פתח שין „שא"!

אין א טאבטער א שערענע פון א גרויסען באנקיר
איז שטארק פערליעבט זיין איינענער קאססיר
אונ ווען ער וויל געבעק רעדען מיט איהר
ווייזט איהם איהר פאטער פלוצלונג דיא טהיר
גיט איהר זיא מיר ניט — זאגט דער קאססיר איין מאהל
דערצעהל איך דער וועלט אז איהר שטעהט זעהר שמאהל
נאט איך מיין קינד — זאגט דער גביר — נא
נאר פאר איין ווארט פתח שין „שא"

נאט איך וויפיל געלד איהר ווילט איך, נאט!
זאגט א קליענט צו זיינעם אדוואקאט
אז איך האב גענבעט — ווייסט איהר דאך אליין
נאר ביים געריכט בעט איך איך מאכט מיך ריין
דער אדוואקאט טרייסט איהם — איהר מעגט רוהיג זיין
איהר וועט ארויס ביימיר נאך עהרליך אונ פיין —
אויך דער אדוואקאט נאט איך אמענש נא
פערקויפט זיין סאוויעסט — נאר פתח שין „שא"

דיא צוויא ליעדער וענען אריינגעגעבען אין דער פיעסע נאכן שפיעל... דען דאס ערשטע מאהל אז הערר גאלדפאדען האט פערפאסט אין געשטעלט ד... „בישופמאכערין" וענען נאך וועניג אקטערין געוועהן, וואס זאלען קאנען זי... אונ שפיעלען

דער הערויסגעבער